

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Fabšíková

Žalobní petity

Diplomová práce

Olomouc 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Žalobní petity vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 20. 3. 2018

.....

Jana Fabšíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Kláře Hamuřákové, Ph.D. za poskytnutí věcných rad, poznatků a doporučení při odborném vedení mé diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Žalobní petit (návrh)	9
1.1. Pojem žalobního petitu	9
1.2. Náležitosti žalobního petitu	10
1.2.1. Požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti	10
1.2.2. Míra určitosti žalobního petitu	10
1.3. Meze vázanosti soudu žalobním petitem	19
1.3.1. Výjimky z vázanosti	20
2 Druhy žalobních petitů	27
2.1. Jednoduchý žalobní petit	27
2.1.1. Žaloba na plnění	27
2.1.2. Žaloba určovací	31
2.1.3. Statusový návrh	35
2.2. Složený žalobní petit	37
2.2.1. Eventuální petit	38
2.2.2. Alternativní petit	39
2.2.3. Alternativa facultas	40
Závěr	45
Seznam použité literatury	48
Shrnutí	53
Abstract	54
Klíčová slova	55
Key words	56

Seznam použitých zkratk

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZP – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Žaloba je významným právním institutem, který je chápán jako obecný prostředek k uplatnění jakéhokoli práva soukromoprávní, popř. veřejnoprávní povahy před soudem. V dnešní době žaloba vychází z teorie abstraktního žalobního práva, jejíž podstata spočívá v tom, že prostřednictvím žaloby uplatňujeme právo na soudní ochranu, jež je ryze veřejnoprávní povahy. Na základě toho žaloba obecně představuje žádost žalobce o poskytnutí soudní ochrany soukromému právu či oprávněnému zájmu, resp. je žaloba projevem práva na spravedlivý proces. Z hlediska civilního práva procesního je žaloba dispozičním úkonem účastníka, jímž se žalobce obrací na soud s návrhem, aby o jeho určitém právu soud autoritativně rozhodl a poskytl mu tak právní ochranu proti žalovanému. Jedná se tedy o procesní úkon účastníka, jímž se zahajuje civilní sporné řízení.¹

Žaloba má pro civilní soudní řízení značný význam, jelikož se prostřednictvím ní určí, zda je dána pravomoc soudu a následně se určí jeho příslušnost. V žalobě se také vymezí strany řízení a jejich procesní subjektivita a způsobilost, v neposlední řadě se zjistí, jestli rozhodnutí o žalobě nebrání překážka zahájeného řízení či překážka věci pravomocně rozhodnuté. Velmi důležitým bodem žaloby je pak vymezení předmětu řízení, tedy konkrétního subjektivního práva či zájmu, o němž se soud má ve svém rozhodnutí příznivě nebo nepříznivě vyslovit.² Aby mohla být žaloba posouzena jako procesní úkon účastníka způsobilý k věcnému projednání jeho záležitosti, je potřeba, aby splňovala určité zákonem vymezené náležitosti.

Jednou z nejdůležitějších náležitostí žaloby je dle mého názoru žalobní petit a v souvislosti s žalobou považuji právě problematiku žalobních petitů za jedno z nejvíce diskutovaných témat. I když je tato oblast v současné odborné literatuře zpracována na spoustě míst,³ domnívám se, že žádná z nich nepodává komplexní výklad všech problematických aspektů, které se k žalobním petitům vážou. Právě z tohoto důvodu jsem si žalobní petitu spolu s otázkami vztahujícími se k nim zvolila jako téma své diplomové práce.

¹ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 189-192.

² DVOŘÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Občanský soudní řád (§1–250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 314 (§ 79 OSŘ).

³ Viz např. SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 301 s.; WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v civilním právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979. 105 s.; SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s.; HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Všehrd, 1947. 602 s.; PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petitu*. Praha: Knihovna v Úvalech, 1933. 476 s.

Práce je členěna do dvou kapitol, které se pak dále člení na jednotlivé podkapitoly. V první kapitole mé práce nejprve vymezuji pojem žalobního petitu a následně se zabývám jeho náležitostmi a vázaností soudu žalobním petitem. Ať už se jedná o nejasnosti ohledně formálních či obsahových požadavků, nejednotné názory na to, do jaké míry je soud vymezeným žalobním petitem vázán, jaké existují výjimky z této vázanosti či zda jsou tyto výjimky vůbec opodstatněné, to vše je již spoustu let předmětem diskuze mnoha odborníků či soudní judikatury. Pokud se pak zamyslím nad tím, z čeho pramení potřeba se touto problematikou zabývat, jedná se především o nedostatečnou právní úpravu, popřípadě ta existující je často velmi obecná a z toho důvodu pak soudy mají pochybnosti, jakým způsobem rozhodovat. Jakých konkrétních oblastí se tyto pochybnosti týkají a jaká řešení v souvislosti s tím připadají v úvahu, to se pokusím s pomocí odborné literatury a konkrétních případů ze soudní judikatury analyzovat právě v této části mé diplomové práce.

Druhou kapitolu diplomové práce následně věnuji jednotlivým druhům žalobních petitů, přičemž vzhledem k tomu, že lze žalobní petity obecně dělit dle základních druhů žalob, je první část druhé kapitoly věnována třem základním druhům žalob, přičemž nejvíce se soustředím na žalobu určovací, a to především na její charakter, účel, předmět či vztah k žalobě na plnění. Největší pozornost je však kladena na naléhavý právní zájem, jehož tvrzení, popř. prokázání žalobcem je podmínkou pro to, aby určovací žaloba mohla být vůbec uplatněna. Na konkrétních případech z praxe se pak pokusím ukázat, kdy je naléhavý právní zájem dán, a kdy naopak dán není. Druhou část druhé kapitoly následně věnuji složeným petitům, kdy se nejvíce soustředím na jeden specifický druh složeného petitu, kterým je alternativa facultas (alternativní zmocnění). Alternativa facultas, ostatně stejně jako i jiné druhy složených petitů, nemá v současné době v občanském procesním právu výslovnou úpravu. S jeho využitím však soudní praxe počítá, a proto bych se chtěla v této části práce i zde prostřednictvím konkrétních případů z praxe zaměřit na možnosti jeho užití a zamyslet se nad případnými úvahami týkající se jeho zákonného zakotvení. K jednotlivým druhům žalobních petitů jsou pak pro lepší představu uváděny konkrétní příklady – vzory možných podob žalobních petitů.

Cílem mé diplomové práce je tedy podat komplexní výklad nejproblematictějších otázek, které se k žalobním petitům vážou a případně navrhnout možnosti řešení, která v souvislosti s těmito otázkami připadají v úvahu. K problematice žalobních petitů bych tak ráda zaujala svůj vlastní názor a následně si odpověděla na výzkumné otázky, kterými jsou: Není ve vztahu k žalobcům požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti žalobního petitu příliš přísný? Jaké jsou meze vázanosti soudu žalobním petitem? Má žalobní petit alternativa facultas v českém občanském procesním právu uplatnění?

K tomu mi poslouží zejména odborná literatura v podobě monografií, komentářů, odborných článků, ale i učebnic či vybraných úryvků z internetových článků. Vzhledem k tomu, že je úprava žalobních petitů v zákoně velmi obecná a nedostatečná, hlavním informačním zdrojem mé práce je také judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu, ze které čerpám jednak ustálená stanoviska vztahující se k jednotlivým otázkám žalobních petitů, jednak konkrétní případy, které mi pomůžou k podpoře učiněných závěrů. Tam, kde bude k problematice existovat více názorů, pokusím se tyto názory kriticky zhodnotit a zaujmout k otázce vlastní názor. S ohledem pak na skutečnost, že v současné době probíhají přípravy nového civilního řádu soudního, na jehož věcném záměru se pod vedením Ministerstva spravedlnosti ČR podílela pracovní skupina odborníků na procesní právo z řad právní akademie i praxe, je mi i ten významným informačním zdrojem zejména pro možné úvahy týkající se budoucí úpravy některých problematických aspektů žalobních petitů.

1 Žalobní petit (návrh)

1.1. Pojem žalobního petitu

Žalobní návrh neboli žalobní petit či žalobní požadavek je naplněním zvláštního požadavku žaloby, dle kterého musí být z žaloby patrné, čeho se žalobce domáhá, popř. obecného požadavku podání, z něhož musí být zřejmé, co se jím sleduje. Žalobce je povinen jasně, stručně a přesně vyjádřit, co od soudu požaduje, a proto musí být petit zcela určitý. Žalobním návrhem žalobce přesně formuluje svůj požadavek vůči žalovanému, a to takovým způsobem, aby v něm soud měl jasně ohraničený předmět řízení, za jehož rámec zásadně nesmí vykročit.⁴ V žalobním petitu žalobce vyjadřuje svůj nárok, jenž vyplývá ze skutkového děje, včetně jeho rozsahu. Dá se říct, že žalobní návrh je vyvrcholením celé žalobní substanciace, tedy té části žaloby, ve které žalobce pravdivě popisuje všechny rozhodující skutečnosti, které zdůvodňují právě vznik a rozsah jeho nároku. Žalobní petit je formulován jako budoucí výrok rozsudku soudu na realizaci žalobceva nároku a jeho přesné znění se odvíjí od toho, o jaký druh petitu se konkrétně jedná. Není přitom vyloučeno, aby z téhož skutkového děje žalobce vyvozoval různé nároky, avšak musí sám vybrat, který nárok uplatní a bude individualizovat v žalobním návrhu.⁵ Jedná se o projev zásady dispoziční, ze které vyplývá, že ochrana nesmí být ani co do rozsahu žalobci vnučována.⁶ Přesné a určité vymezení žalobního návrhu má význam především v tom, že soud nesmí žalobci přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce v petitu domáhá. Soud je tak vázán pravidlem „ne ultra petita partium“. Z tohoto pravidla však existují výjimky (§ 153 odst. 2 OSŘ.). Další význam přesného a určitého označení nároku v petitu se týká výkonu rozhodnutí, kdy vzhledem k tomu, že výkon často provádí jiný soud než ten, který rozhodoval v nalézacím řízení, je proto namístě, aby výkon plnění odpovídal tomu, co žalobce zamýšlel v petitu žaloby.⁷ Stejně jako jiné žalobní náležitosti je i žalobní petit po zahájení řízení možno zpřesňovat a upravovat, a to nejdéle do doby, než soud vyhlásí rozsudek. Jestliže by však byl žalobní návrh omezován či naopak rozšiřován, bylo by třeba věc posoudit jako částečné zpětvzetí, resp. jako změnu žaloby.⁸

⁴ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 199.

⁵ STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 265-268.

⁶ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní...*, s. 200.

⁷ STAVINOHOVÁ, HLAVSA: *Civilní proces...*, s. 269.

⁸ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. In ŠKÁROVÁ, Marta (ed). *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde a.s., 2009, s. 163 (§ 79 OSŘ).

1.2. Náležitosti žalobního petitu

1.2.1. Požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti

Právní úprava žalobních petitů se na první pohled může zdát co do požadavku na obsah a formu značně nevyhovující s ohledem na skutečnost, že zákon náležitosti petitu výslovně neupravuje, ale pouze obecně stanoví, že z žaloby musí být patrné, čeho se žalobce domáhá. Pokud však budeme hledat smysl tohoto zákonného vyjádření, který spočívá v tom, že soud musí zcela přesně vědět, o čem má jednat a rozhodnout, neboť nemůže účastníkům přiznat jiná práva a uložit jim jiné povinnosti, než jsou navrhovány a soud musí svým rozhodnutím žalobní petit zcela vyčerpat a nesmí jej překročit, dojdeme za pomoci teleologického výkladu a soudní judikatury k závěru, že k naplnění tohoto účelu je potřeba, aby byl žalobní petit zcela přesný, určitý a srozumitelný.⁹ Pokud by tomu tak nebylo a nepřesný, neurčitý či nesrozumitelný žalobní návrh by byl převzat do výroku soudního rozhodnutí, mělo by to za následek, že by takové rozhodnutí nebylo materiálně vykonatelné (§ 261a OSŘ).¹⁰ Nejedná se přitom o pouhé vyjádření formálních náležitostí žaloby, ale o nezbytný předpoklad pro to, aby nastaly právní účinky, které žalobce zahájením řízení sledoval, tedy zejména, aby soud rozhodl o jeho věci a nejlépe v jeho prospěch. Požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti neznamená, že by žalobní petit musel být v rámci žaloby formálně oddělen, ale postačí, pokud žalobce v žalobě dostatečně určitým, přesným a srozumitelným způsobem označí povinnost, jejíž uložení žalovanému se domáhá. Jestliže je možno žalobcův požadavek ze žaloby bez pochybností dovodit, je soud povinen tak učinit, a to i s ohledem na skutečnost, že pouhá nepřehlednost žaloby není důvodem pro její odmítnutí.¹¹

Žalobní petit by měl být přesný, určitý a srozumitelný jak ve vztahu k účastníkům právního vztahu, kterých se konkrétní návrh týká (žalobce a žalovaný), tak ve vztahu k třetím osobám stojících mimo tento právní vztah, a to včetně soudu či exekutora. V tomto kontextu se hovoří o subjektivní (relativní) a objektivní (absolutní) určitosti či neurčitosti žalobního petitu.

1.2.2. Míra určitosti žalobního petitu

Ze zákona vyplývá požadavek na absolutně určitý žalobní petit a v souvislosti s tím si lze položit několik otázek. Je tento požadavek bezvýjimečný? Je možné se od něj odchýlit bez toho, aniž by žaloba byla odmítnuta jako neurčitá? Není ve vztahu k žalobcům požadavek přesnosti,

⁹ Nedostatky výslovného vymezení náležitostí petitu do jisté míry odstraňuje věcný záměr civilního řádu soudního, když v bodě 108. c) věcného záměru stanoví, že žaloba musí obsahovat mimo jiné určitý návrh, jaké rozhodnutí o svém nároku žalobce od soudu žádá (žalobní petit), kdy právě ze spojení „určitý návrh“ lze již mnohem jednodušeji dovodit požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti petitu.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 9. 1998, sp. zn. I. ÚS 233/97

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003

určitosti a srozumitelnosti žalobního petitu příliš přísný? Odpověď na tyto otázky budu hledat především v soudní judikatuře, kde se na konkrétních příkladech pokusím demonstrovat, kdy je namísto na absolutní určitosti žalobního petitu bezvýhradně trvat a kdy naopak je dán prostor k možnému odchýlení se od něj a je tak připuštěna formulace žalobního požadavku tzv. relativně neurčitým způsobem.

A. Absolutně určitý žalobní petit

Absolutně určitý žalobní petit si lze představit v podstatě jen ve dvou případech. Prvním z nich je situace, kdy se žalobce domáhá **zaplacení pevné peněžité částky bez toho, aniž by zároveň uplatňoval právo na zaplacení úroku z prodlení**. Aby byl takový petit absolutně určitý, je potřeba, aby vyjadřoval kdo, co, komu a kdy má zaplatit. V souvislosti s tím zmíním usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3215/2014, ve kterém se Nejvyšší soud jako soud dovolací zabýval situací, kdy se žalobce domáhal (mimo jiné) zaplacení peněžité částky z titulu náhrady za ztrátu na výdělků po dobu jeho pracovní neschopnosti. Žalobce v žalobě vůbec nevyjádřil, jakou částku na této náhradě požaduje, ani za jaké období se této náhrady domáhá, ostatní žalobcovy nároky pak byly z hlediska určitosti žalobního petitu v pořádku. Soud prvního stupně nejprve žalobce vyzval k doplnění žaloby ve smyslu § 43 odst. 1 OSŘ, této výzvě však žalobce nevyhověl, a proto soud prvního stupně žalobu odmítl. Toto rozhodnutí následně potvrdil i odvolací soud. Nejvyšší soud však dal oběma soudům za pravdu jen částečně, kdy souhlasil s nimi v tom, že žaloba nespĺňuje požadavek určitosti žalobního návrhu, který vyplývá z § 79 odst. 1 OSŘ, nicméně soud prvního stupně měl za této situace postupem podle ustanovení § 43 odst. 1 OSŘ vyzvat žalobce k doplnění žaloby jen v části, ve které se domáhal náhrady za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, a to tak, aby uvedl, jakou částku a za jaké období na této náhradě požaduje. Pouze v této části by soud prvního stupně pak mohl žalobu případně odmítnout. K určitosti žalobního požadavku přitom Nejvyšší soud uvedl, že *„požaduje-li žalobce peněžité plnění, musí být ze žaloby patrné i to, jakou částku mu žalovaný má zaplatit, neboť soud nemůže účastníkům přiznat jiná práva a uložit jim jiné povinnosti, než jsou navrhovány, žalobní petit musí svým rozhodnutím zcela vyčerpat a nesmí jej – s výjimkou případů uvedených v ustanovení § 153 odst. 2 OSŘ – překročit; nemůže-li žalobce svůj peněžitý nárok přesně vyčíslit, musí jej uvést alespoň v přibližné výši“*.¹² Kromě přibližného vyčíslení je žalobci umožněno peněžitý nárok vyjádřit i minimální částkou.¹³ K tomu bych ještě dodala, že žalobní petit nebude přesný a určitý v případě, že žalobce učiní výši plnění závislou na úvaze soudu.¹⁴

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3215/2014

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2131/2002

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 26 Cdo 556/2007

Stejný požadavek na absolutní určitost žalobního petitu se pak uplatní i u nároku na zaplacení smluvní pokuty a dalších peněžitých nároků, jenž nemají povahu příslušenství pohledávky ani opětujícího se plnění, které by bylo možné žalobci soudním rozhodnutím přiznat i do budoucna. Je proto vhodné, aby žalobce smluvní pokutu v žalobním petitu nejdříve kapitalizoval a teprve následně v průběhu řízení případně provedl změnu žaloby.¹⁵

Obecně pak ještě platí, že pokud žalobce navrhuje, aby žalovaný něco konal, nemá na určitost petitu vliv okolnost, že v něm žalobce neuvede lhůtu k plnění povinnosti. O lhůtě k plnění totiž soud rozhoduje z úřední povinnosti (§ 160 OSŘ).¹⁶

Druhým příkladem absolutně určitého petitu je případ, ve kterém žalobce uplatňuje **nárok na vydání věci**. Takový žalobní petit musí vyjadřovat kdo, co, komu a kdy má vydat, přitom žalobce musí předmětnou věc popsat takovými znaky, aby byla rozeznatelná od jiných věcí téhož druhu. Určitostí žalobního petitu žaloby na vydání věci se zabýval i Nejvyšší soud, který řešil případ, ve kterém se žalobce domáhal vydání výtvarného díla, konkrétně se jednalo o sedm obrazů, ty však žalobce blíže nespecifikoval, a proto jej soud prvního stupně vyzval k doplnění žaloby, zejména, aby konkretizoval movité věci, ohledně nichž se domáhá jejich vydání. Mimo to soud žalobce poučil i o způsobu odstranění vad žaloby, tedy, že movité věci je nutné uvést přesným a určitým způsobem tak, aby nemohlo dojít k záměně s jinými, např. uvést výrobní značky, bližší popis, rozměry, případně další skutečnosti. Žalobce následně petit žaloby upravil tak, že se domáhal, aby žalované bylo uloženo „žalobci vydat 7 obrazů – originálů od malíře M.K., jejichž rozměry jsou v rozmezí 40 cm šířka x 60 cm výška“, s tím, že „specifikace obrazů, necht' je provedena dle k žalobě přiloženého vzoru - dle kopií dvou obrazů, které má žalobce od téhož malíře“.¹⁷ Soud prvního stupně však žalobu usnesením odmítl s odůvodněním, že žalobce ohledně sedmi obrazů od malíře M.K. neuvedl přesný a určitý popis tak, aby nemohlo dojít k záměně s jinými. Následně toto rozhodnutí potvrdil i odvolací soud, který shledal žalobcův požadavek neurčitým a nesrozumitelným. Nejvyšší soud jako soud dovolací pak dal za pravdu oběma soudům, ale jen v tom smyslu, že dle něj by žalobcem upravený petit zřejmě neobstál jako dostatečně určitý teprve v případě, kdyby žalovaná uvedla, že od uvedeného autora má ve své dispozici více obrazů obdobných rozměrů.¹⁸ V souvislosti s tím je podstatné rozlišovat, zda se jedná o vydání věci jednotlivě či druhově určené, kdy ve vztahu k žalobním petitům týkajících se věci druhově určené K. Svoboda uvádí, že „s nimi soudy nakládají jako s petitem absolutně určitým, ovšem pod podmínkou, že během řízení (zpravidla na základě tvrzení a obran žalovaného)

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5280/2009

¹⁶ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§ 1 až § 250l) ...*, s. 321 (§ 79).

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 5269/2007

¹⁸ Tamtéž

*nevyjde najevo, že je věc třeba blíže označit tak, aby z pohledu žalovaného nebyla zaměnitelná s jinou.*¹⁹ To znamená, že způsob, jakým žalobce předmětné obrazy vymezil, bude absolutně určitý pouze do doby, dokud žalovaná neuvede, že takových obrazů téhož druhu a podobných rozměrů má u sebe více a tudíž neví, kterých z těchto obrazů se požadavek žalobce týká. V takovém případě Svoboda dodává, že se pak bude jednat o petit podmíněně určitý, a to s ohledem na výše uvedené. Ve vztahu k petitu na vydání věci jednotlivě určené se pak bude zřejmě vždy jednat o petit absolutně určitý, i když bude taková věc popsána pouze obecnými znaky, a to s ohledem na skutečnost, že se jedná o věc jedinečnou, u které je riziko záměny velmi malé.

V těchto případech je tedy nutno na absolutně určitém žalobním petitu trvat, v opačném případě by totiž soudu, příp. žalovanému mohly vzniknout pochybnosti o předmětu řízení a soud by nemohl ve věci rozhodnout v souladu s pravidlem „ne ultra petita partium“. Rovněž by takové rozhodnutí nebylo materiálně vykonatelné a zároveň zde ani nelze materiální vykonatelnost zabezpečit jiným způsobem (např. tím, že by rozsudek byl zcela určitý alespoň pro strany sporu). Domnívám se, že zde ani není důvod, proč případně neurčitý či nesrozumitelný petit tolerovat, když žalobci ve splnění tohoto požadavku nebrání žádná okolnost, kterou by měl soud před tím, než žalobu odmítne pro její neurčitost, vzít v potaz a připustit tak vymezení žalobního požadavku relativně neurčitým způsobem.

B. Relativně neurčitý žalobní petit

V předchozí části mé práce jsem se zabývala situacemi, kde je namístě trvat na požadavku absolutně určitého žalobního petitu, a pokud žalobce tomuto požadavku nevyhoví, soudu nezbyde nic jiného než žalobu pro její neurčitost odmítnout. Následující část věnuji případům, ve kterých by lpění na absolutně určitém petitu bylo pro žalobce příliš přísné, nelogické či by dokonce bylo v rozporu s jejích právem na spravedlivý proces. Zaměřím se přitom na ty nejtypičtější a soudní judikaturou nejčastěji řešené případy.

Jako první si představme situaci, kdy je žalobce nájemcem bytu a u soudu se proti žalovanému (pronajímateli bytu) domáhá předložení dokladů, na jejichž základě mu žalovaný vyúčtoval náklady na služby poskytované s užíváním předmětného bytu za určité období. Právo nahlédnout do vyúčtování nákladů na poskytnuté služby vyplývá žalobci z hmotněprávní úpravy nájmu bytu (§ 2252 odst. 1 OZ), nicméně soud po neúspěšné výzvě rozhodne o odmítnutí žaloby z důvodu, že žalobní petit je neurčitý, neboť předmětné doklady nejsou označeny konkrétním způsobem, a jeho převzetí do výroku rozhodnutí by mělo za následek jeho materiální nevykonatelnost. Z této situace je zřejmé, že pro žalobce je reálně nemožné, aby žalobní petit

¹⁹ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 109.

vyjádřil absolutně určitým způsobem, jelikož k tomu, aby tak mohl učinit, by potřeboval znát informace, které má však v dispozici pouze žalovaný. Dochází zde tedy k **informačnímu deficitu**, který žalobci znemožňuje na samém počátku řízení formulovat materiálně vykonatelný žalobní petit, a proto je zde namíste, s ohledem na nezaviněný nedostatek informací na straně žalobce, aby soud připustil formulaci žalobního petitu i relativně neurčitým způsobem.²⁰ K tomuto závěru dochází i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 26 Cdo 1261/2015, kdy podle něj „nelze přisvědčit názoru, že by neurčitost takovéto žaloby způsobovala neoznačení jednotlivých dokladů sloužících jako podklad pro příslušná vyúčtování služeb; ostatně tyto doklady žalobce v zásadě ani přesně označit nemůže, neboť o nich zpravidla není podrobněji informován. (...) V žalobě nemusí být tyto doklady označeny jednotlivě, nýbrž postačí, jsou-li vymezeny úhrnně údaji, jež umožňují identifikovat soubor uvedených dokladů jako celek.“²¹ Domnívám se, že trvat na absolutně určitém petitu by zde bylo značně nespravedlivé, a navíc v rozporu s principem procesní rovnosti stran během soudního řízení. Tento závěr potvrzuje i Ústavní soud, když tvrdí, že v tomto případě je relativní neurčitost žalobního petitu jediným východiskem, jak zabezpečit průchod spravedlnosti, pokud nelze žalobní petit formulovat přesněji, protože žalovaný zatajuje informace nutné k podání bezvadné žaloby.²²

Častým typem žaloby s relativně neurčitým žalobním petitem je **žaloba, kterou se žalobce domáhá zdržení zásahů do svých oprávněných zájmů ze strany žalovaného**. Zde žalobce svůj požadavek formuluje negatorně, tedy způsobem, aby žalovaný něco nekonal. Předpokladem negatorně formulovaného petitu přitom je, že se ze strany žalovaného nejedná pouze o jediný zásah, nýbrž opakování rušebního činu hrozí i v budoucnosti, popř. rušení nadále pokračuje. Na takto formulovaný petit je pak kladen požadavek, aby rušební činnost byla co nejpřesněji konkretizována, a to z hlediska povahy, místa či způsobu. To by však ale bylo v rozporu s účelem negatorní žaloby, když by zákaz rušební činnosti mohl pokrývat pouze ten konkrétní rušební čin, ke kterému již došlo, a nepostihl by činnost podobného druhu, která podle okolností hrozí. Takové úzké vymezení by pak totiž nedopadalo na zásahy prováděné jiným způsobem, a přitom by znamenaly stejné rušení.²³ Z toho důvodu již soudní praxe připouští formulovat žalobní petit obecněji než jen pouhým uvedením rušivého zásahu, ke kterému došlo.²⁴ K těmto závěrům došel i Nejvyšší soud, který řešil případ, ve kterém se žalobce domáhal, aby žalovaným bylo uloženo

²⁰ SVOBODA, Karel. Žalobní petit versus přirozená mez žalobního požadavku. *Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 2, s. 13.

²¹ Viz také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2005, sp. zn. 22 Cdo 492/2005, který se zabýval případem, kdy se žalobkyně jako menšinová spoluvlastnice domáhala po žalovaném (většinovém spoluvlastníku) předložení vyúčtování hospodaření se společnou věcí. I zde Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nelze souhlasit s názorem, že by nebylo jasné, čeho se žalobkyně domáhala, a že by vadou bylo neoznačení těchto dokladů sloužících k vyúčtování; doklady ostatně žalobce ani přesně označit nemůže, když o nich v podrobnostech zpravidla ani není informován.

²² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 1998, sp. zn. I. ÚS 233/97

²³ Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 27. 6. 1972, sp. zn. Cpj 57/71

²⁴ SPÁČIL, Jiří. Negatorní žaloba. *Ad notam*, 2003, roč. 1, č. 4, s. 78.

zdržet se jakýchkoliv zásahů do vlastnických práv žalobce k domu (v žalobě specifikovanému), zejména zdržet se jakýchkoliv zásahů do štítové zdi tohoto domu, sousedící s pozemkem žalovaných (opět blíže specifikovaným v žalobě). Žalobce byl následně soudem prvního stupně vyzván, aby žalobní petit doplnil tak, aby specifikoval konkrétní rušivé zásahy, jichž se žalovaní mají zdržet, případně konkretizoval následky už vykonaných rušivých zásahů, jež požaduje odstranit. Žalobce žalobní petit doplnil tak, že se domáhal, aby žalovaným bylo uloženo zdržet se zásahů do vlastnických práv žalobce k domu a to tak, že žalovaní jsou povinni zdržet se poškozování nenosné obvodové zdi tohoto domu a svislé dřevěné konstrukce z prken tvořící výplň otvoru v místě štítu a dále jsou povinni zdržet se zásahů a poškozování střešní konstrukce uložené na podélných obvodových zdech tohoto domu. Soud prvního stupně přesto žalobu odmítl s odůvodněním, že upřesněním žalobního petitu žalobce pouze zkonkretizoval místa rušivých zásahů, nikoliv však rušivé zásahy samotné. Odvolací soud pak došel k závěru, že žalobce částečně neurčitost petitu odstranil, když nahradil pojem „jakýchkoliv zásahů“ pojmem „poškozování“. Nicméně nadále v žalobním petitu zůstaly nekonkretizovány ostatní zásahy do střešní konstrukce. Proto odvolací soud rozhodnutí prvostupňového soudu potvrdil. Nejvyšší soud jako soud dovolací kromě výše uvedených závěrů pak dodal, že žalobce svým doplněním žalobního petitu konkretizoval rušební činnost jednak jejím předmětem a jednak výsledkem této činnosti (jejími nežádoucími důsledky), a proto je z takto formulovaného petitu zřejmé, že žalovaní nesmí činit zásahy, jimiž by znehodnotili nenosnou obvodovou zeď žalobce, výplň otvoru ve štítu a střešní konstrukce na podélných obvodových zdech. To postačuje k tomu, aby byl žalobní petit považován za přesný, určitý a srozumitelný.²⁵ Domnívám se, že v opačném případě by se ze strany soudu jednalo o zcela nelogické jednání odpírající žalobci právo na soudní ochranu, když by nadále trval na absolutně určitém žalobním petitu, a to i za situace, kdy je všem zřejmé, jakého jednání se žalovaný má zdržet, aby nedocházelo k zásahům do zájmů žalobce. Často totiž konkrétní podoba povinnosti spočívající ve zdržení se zásahů do zájmů žalobce vyjde najevo až během vykonávacího řízení, když soud posuzuje, zda již žalovaný např. přestal s poškozováním obvodové zdi domu apod.²⁶ K podobným závěrům pak dochází i Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 1507/17 uvádí, že v procesně složitějších případech nelze bezvýhradně, okamžitě a jednostranně zatížit, co do definitivní podoby žalobních tvrzení i žalobního petitu, pouze žalobce, když ten na začátku sporu nemusí disponovat všemi vědomostmi předurčujícími obsah povinnosti stanovené žalovanému. Tyto vědomosti totiž mohou být zjištěny teprve v průběhu řízení a přispět k tomu může i znalecké posouzení okolností věci.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1485/2005

²⁶ SVOBODA: *Žaloba v civilním...*, s. 107-108.

Jistou míru neurčitosti v žalobním petitu lze spatřit také v **žalobě na vyklizení nemovitosti**. Požadavek na vyklizení nemovitosti se fakticky skládá ze dvou činností, a to z povinnosti odstranit z nemovitosti věci, které jsou v ní neprávem umístěny, a dále z povinnosti umožnit žalobci přístup do této nemovitosti. Relativní neurčitost žalobního petitu pak vyplývá ze skutečnosti, že žalobce petit formuluje pouze na vyklizení nemovitosti, např. domu, ale dále již nevyjmenovává konkrétní věci, které má žalovaný z domu žalobce odstranit. V tomto případě však ani nelze po žalobci požadovat, aby se domáhal odstranění zcela konkrétních věcí ze svého domu.²⁷ Je tomu tak z toho důvodu, že jakmile by byl vydán rozsudek nalézacího soudu obsahující výčet konkrétních věcí, které má žalovaný odstranit, mohl by žalovaný následně na pozemek žalobce vnést další věci, na které by se však již nevztahoval případný výkon rozhodnutí a žalobce by tak musel podat zcela novou žalobu.²⁸ Proto je zde připuštěna formulace žalobního petitu relativně neurčitým způsobem, avšak pouze ve vztahu k movitým věcem, které mají být z předmětné nemovitosti odstraněny. Toto pravidlo se pak neuplatní v situaci, kdy se žalobce domáhá vyklizení svého pozemku, na němž se však nachází kromě jiných (movitých věcí) i stavba žalovaného a žalobci jde přitom také o odstranění této stavby. V takovém případě musí žalobce v petitu současně uplatnit nárok na vyklizení pozemku a nárok na odstranění stavby nacházející se na tomto pozemku a tuto stavbu konkrétním způsobem označit číslem popisným, druhem stavby a stavebním pozemkem. Je tomu tak proto, že žaloba na vyklizení nemovitosti poskytuje žalobci ochranu proti tomu, kdo má neoprávněně na tomto pozemku umístěny pouze movité věci (popř. tento pozemek užívá) a nevztahuje se na věci nemovité.²⁹ Dalším důvodem pak je, že na předmětném pozemku může být postaveno více takových staveb, které však nelze na rozdíl od movitých věcí libovolně přemísťovat, a proto je důležité stavbu přesně vymezit, aby nedošlo k její záměně. Pokud se žalobce domáhá vyklizení pozemku bez toho, aniž by z něj chtěl nemovitou stavbu odstranit, je potom vhodné výslovně uvést, proč nežádá i odstranění stavby.³⁰ Ve vztahu k označení nemovitosti, která má být vyklizena, musí být petit zcela určitý, aby nevznikly pochybnosti o tom, k jaké nemovitosti se vyklizení vztahuje, a je zde tak v tomto smyslu kladen stejný požadavek na určitost petitu jako v případě obecné žaloby na vydání věci. Nemovitosti zapsané v KN tak v základu musí být označeny názvem obce, katastrálním územím a číslem

²⁷ SVOBODA: *Žaloba v civilním...*, s. 107-108.

²⁸ CHALUPA, Luboš. *Žaloba na vyklizení a vypořádání společného jmění* [online]. pravnicradce.ihned.cz, 24. března 2005 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na <<https://pravnicradce.ihned.cz/c1-15859160-zaloba-na-vyklizeni-a-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu>>.

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2003, sp. zn. 22 Cdo 396/2003

³⁰ CHALUPA, Luboš. *Žaloba na vyklizení a vypořádání společného jmění* [online]. pravnicradce.ihned.cz, 24. března 2005 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na <<https://pravnicradce.ihned.cz/c1-15859160-zaloba-na-vyklizeni-a-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu>>.

parcelním, popisným, popř. evidenčním (podle druhu nemovitosti), ostatní nemovitosti pak takovým způsobem, aby byly rozpoznatelné od podobných nemovitostí téhož druhu.³¹

Dále bych se chtěla ještě vrátit k **problematické druhově určené věci**, a to v situaci, kdy se žalobce domáhá práva k této věci, popř. žádá, aby soud uspořádal práva a povinnosti účastníků k takové věci. Typickým příkladem je žaloba na vypořádání společného jmění manželů. Součástí žalobního petitu je označení věcí tvořící součást společného jmění, avšak často dochází k tomu, že žalobce věci určí pouze obecným, z pohledu soudu relativně neurčitým způsobem. Soud pak je povinen v rámci sporu vypořádat spoustu věcí z jeho pohledu druhově určených (zaměnitelných), avšak z pohledu účastníků řízení se jedná o věci jednotlivě určené (nezaměnitelné). Z toho důvodu se relativně neurčitý žalobní petit v těchto případech připouští. Co se týče materiální vykonatelnosti rozsudku, tak pro její naplnění postačí, že rozsudek je zcela určitý vůči stranám sporu, byť pro osoby stojící mimo tento právní poměr nikoliv. Žalobce často ani nemá jinou možnost, než věci vyspecifikovat pouze obecným způsobem (např. druhovým označením a přibližným stářím), protože nemá dostatek listinných nebo jiných důkazů³², aby vypořádávanou věc označil blíže. Soudu tedy postačí, aby věc byla odlišena pouze od ostatních věcí v držení žalobce nebo žalovaného.³³ K tomuto závěru došel i Nejvyšší soud, který uvádí, že „v takovém případě po žalobci nelze žádat, aby věc popsal způsobem, který by takovou věc odlišil od všech existujících výrobků stejného druhu. Postačí, popíše-li ji obecněji (např. televizor určité značky a průměru obrazovky).“³⁴

V předchozí části práce jsem za absolutně určitý žalobní petit označila návrh na zaplacení pevné jistiny bez toho, aby žalobce uplatnil právo na zaplacení úroku z prodlení. Jak ale správně formulovat **návrh, jehož součástí je i žádost o zaplacení úroků z prodlení**, aby byl dostatečně určitý? V minulosti existovalo mnoho názorů na tuto problematiku, např. dle jednoho z nich bylo nutno úroky z prodlení určit pouze do doby vynesení rozsudku soudu a zbytek úroků z prodlení pak uplatnit následně samostatnou žalobou; jiný z názorů tvrdil, že aby byl petit dostatečně určitý a vykonatelný, musí obsahovat způsob, jakým se výpočet úroku z prodlení provádí.³⁵ Dnes jsou již tyto názory překonány a sjednoceny soudní judikaturou, zejména pak stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 2002/2005. V tomto stanovisku se stanoví, že „úroky z prodlení, které se stanou splatnými teprve v budoucnu po vyhlášení (vydání) soudního rozhodnutí, jsou svou

³¹ SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 - § 1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 241 (§ 1041 OZ).

³² V souvislosti s tím lze uvažovat i o existenci informačního deficitu – viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3541/2014

³³ SVOBODA: *Žaloba v civilním...*, s. 101-102.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002

³⁵ BOUČEK, Jan. Petit žaloby na plnění s ohledem na formulaci úroků z prodlení, aneb je součástí výkonu advokacie opisování zákonných ustanovení? *Bulletin advokacie*, 2006, č. 3, s. 44.

povahou opětvující se dávkou ve smyslu § 154 odst. 2 OSŘ.“ Ve vztahu k formulaci žalobního petitu pak dodává: „*Žaloba není v části týkající se úroků z prodlení neúplná, neurčitá nebo nesrozumitelná, je-li z ní patrné, že se žalobce domáhá práva (nároku) na úroky z prodlení, za jaké období mu mají být úroky z prodlení přisouzeny a zda mu mají být úroky z prodlení požadované podle prováděcího předpisu přisouzeny v plné výši nebo jen zčásti, a zda jde o úroky sjednané mezi účastníky nebo určené prováděcím předpisem.*“ Z toho vyplývá, že jde-li o úroky z prodlení, které k okamžiku podání žaloby zatím nejsou splatné a jejich výše závisí na nejjisté budoucí právní skutečnosti (v petitu formulováno výrazem „do zaplacení“), jedná se v části týkající se těchto úroků o petit formulovaný relativně neurčitým způsobem.

Za velmi specifický příklad relativně neurčitého žalobního petitu považuje K. Svoboda i jeden z druhů složených žalobních petitů – **petit eventuální**. Eventuální petit spočívá v tom, že se skládá ze dvou nároků, a to z nároku primárního a nároku eventuálního. Žalobce požaduje primární plnění, které vyplývá z hmotněprávní skutečnosti, a teprve pro případ, že toto plnění nebude možné, tak žalobce požaduje plnění jiné (eventuální).³⁶ Relativní neurčitost petitu lze v tomto případě spatřit v tom, že žalobce v době podání žaloby přesně neví, jak se odehrál skutek, na jehož základě uplatňuje svá práva vůči žalovanému, a proto musí jak skutek, tak žalobní petit formulovat variantně, a tím pádem relativně neurčitě.³⁷ Pro lepší představu uvedu příklad, kdy se žalobce domáhá vydání originálu obrazu s názvem Jaro od malíře P. H., který mu žalovaný neprávem zadržuje. Žalobce však nemůže s jistotou tvrdit, že žalovaný má obraz stále k dispozici, tak pro tuto eventualitu požaduje, aby mu žalovaný zaplatil částku 15 000,- Kč i s úrokem z prodlení. Relativní neurčitost petitu je tak zde postavena na nejistotě žalobce, zda má žalovaný obraz stále u sebe, zda jej nezničil či neprodal apod. Do budoucna však nebudou ohledně určitosti eventuálního petitu pochyby, vzhledem k tomu, že věcný záměr nového civilního řádu soudního výslovně v bodě 108. stanoví, že určitosti návrhu není na překážku, je-li žalobní petit formulován jako eventuální nebo alternativní, nebo jde-li o alternativní zmocnění.

Abych to shrnula, teorie i soudní praxe vychází z požadavku, dle kterého by měl žalobní petit být absolutně určitý. Měl by tedy obsahovat konkrétní povinnost, o jejímž výkonu nejsou pochybnosti jak ze strany účastníků řízení, tak ani ze strany třetích osob, kterých se dané řízení osobně nedotýká, a to včetně soudu či exekutora. Žalobce by tak měl vždy při určování žalobního petitu vycházet z objektivního principu, jinak hrozí, že žaloba bude pro její neurčitost či nesrozumitelnost odmítnuta.³⁸ Z výše mnou provedené analýzy však vyplývá, že požadavek absolutně určitého petitu nelze brát bezvýjimečně a v některých odůvodněných případech je tak

³⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 175-176.

³⁷ SVOBODA: *Žaloba v civilním...*, s. 103.

³⁸ SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 98.

nutno připustit formulaci žalobního petitu relativně neurčitým způsobem. K tomu se přiklání i Ústavní soud, který zdůrazňuje, že po žalobci často nelze spravedlivě žádat, aby svůj žalobní požadavek vymezil absolutně určitým způsobem.³⁹ Nejčastějšími důvody, proč tolerovat neurčitost petitu, jsou nelogičnost trvání na naprosto určitém petitu, nespravedlivost s ohledem na princip procesní rovnosti stran v řízení, který je projevem práva na spravedlivý proces, či dokonce objektivní nemožnost dostat požadavku absolutně určitého petitu. V soudní praxi jsou proto relativně neurčité petity tolerovány bez toho, aniž by byly odmítány pro neurčitost, a to s ohledem na skutečnost, že neurčitost petitu je pak odstraněna v dalším průběhu nalézacího či častěji až v průběhu vykonávacího řízení.

1.3. Meze vázanosti soudu žalobním petitem

S mírou určitosti žalobního petitu souvisí otázka, jaké jsou meze vázanosti soudu žalobním petitem. Žalobním petitem žalobce vymezuje soudu hranice jeho rozhodovací činnosti a určuje přesně, o čem má soud rozhodnout a jak si žalobce toto rozhodnutí přeje. Přesné a určité vymezení žalobního petitu má pak význam zejména v tom, že soud nesmí žalobci přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce v petitu domáhá.⁴⁰ To znamená, že pokud se např. žalobce domáhá po žalobci zaplacení určité peněžní částky, která by při správném výpočtu mohla být i vyšší, soud nesmí samovolně vyšší částku přiznat. Pokud by tak přesto učinil, řízení by zatížil vadou, jejíž nápravy by se pak účastník mohl domáhat v odvolacím řízení.⁴¹ Jedná se o projev zásady „iudex ne eat ultra petita partium“, ze které plyne, že soud je v otázce první (o čem) žalobcovým návrhem vázán a musí tak celý tento návrh vyčerpat, nesmí o něm rozhodnout jen neúplně. Tato zásada zdůrazňuje, že ve sporném řízení je to účastník, kdo odpovídá za výsledek sporu a vymezuje předmět řízení. Proto je důležité, aby byla věnována náležitá pozornost petitu a žalobce svůj požadavek vymezil co nejvíce přesně, určitě a srozumitelně, aby bylo soudu naprosto zřejmé, o čem má rozhodnout, co má převzít do výroku svého rozhodnutí. V otázce druhé (jak rozhodnout) soud petitem vázán není, měřítkem soudu pro tuto otázku může být jedině zákon, a nikoliv přání žalobce.⁴² Vázanosti soudu žalobním petitem nebrání, jestliže soud použitím jiných slov vyjádří přesněji stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce určitým a srozumitelným žalobním petitem domáhal.⁴³ Vázanost soudu žalobním petitem však není absolutní, zákon

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 7. 1996, sp. zn. III. ÚS 80/96

⁴⁰ Věcný záměr civilního řádu soudního pak nad rámec toho výslovně dodává, že soud nesmí přisoudit ani méně, než protistrana uznala, a to s odůvodněním, že i uznání je dispoziční úkon, a pokud je účinné, je jím soud vázán a musí rozhodnout v souladu s ním. V opačném případě by soud porušil dispoziční zásadu.

⁴¹ HRNČÍŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 637 (§ 153).

⁴² HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Věšhrad, 1947, s. 221.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2313/2009

z tohoto pravidla připouští výjimky, které upravuje v § 153 odst. 2 OSŘ, popř. v § 26 ZŘS. Dle těchto ustanovení soud může překročit rozsah nároku žalobce uvedený v petitu a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhá, pouze tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky a dále v případech, ve kterých bylo možno zahájit řízení i bez návrhu. Dochází tak k prolomení zásady dispoziční, která je pro civilní sporné řízení charakteristická. Z logiky věci pak tam, kde soud není žalobním petitem vázán, nemusí soud zpravidla ani trvat na naprosto přesném a určitém petitu.⁴⁴

Vzhledem k tomu, že se druhá z výjimek vztahuje pouze k některým tzv. nesporným řízením a tato nejsou předmětem mé diplomové práce, zaměřím se, opět s pomocí soudní judikatury, pouze na první skupinu výjimek, popř. další výjimky, které lze uplatnit v řízeních sporných. Po provedené analýze následně budu schopna odpovědět na další výzkumnou otázku, a to, do jaké míry je soud žalobním petitem vázán.

1.3.1. Výjimky z vázanosti

Z právní teorie i praxe soudů je dovozováno, že o případ, kdy by z právního předpisu vyplýval určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky ve smyslu § 153 odst. 2 OSŘ, jde tehdy, jestliže kogentní řešení právních vztahů mezi účastníky předurčují předpisy hmotného práva a soud tak může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se účastníci domáhají, případně se jedná o vypořádání právně relevantního společenského vztahu, který může soud vypořádat konstitutivním rozhodnutím, přičemž právo ponechává soudu možnost uvážení při volbě způsobu vypořádání, a to s ohledem na to, že zamítnutí žaloby v případě, že žalobce by výsledek úvahy soudu správně předem neodhadl, by bylo z hlediska principů a cílů civilního procesu nepřijatelné.⁴⁵ Dále považuji za nutno dodat, že pokud z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, pak změna navrženého způsobu vypořádání v průběhu řízení nepředstavuje kvalifikovanou změnu žaloby (§ 95 OSŘ), nýbrž se jedná o vyjádření procesního stanoviska účastníka řízení.⁴⁶

Typickým případem, ve kterém určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu, je **řízení ve věci zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví**. Při zrušení spoluvlastnictví se dává přednost dohodě spoluvlastníků, nicméně, pokud dohoda není možná, každý ze spoluvlastníků se může obrátit na soud s žalobním návrhem na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, a to i v případě, kdy ostatní spoluvlastníci se zrušením

⁴⁴ JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. §79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 25 (§79).

⁴⁵ HRNČIŘÍK: *Občanský soudní řád...*, s. 640 (§153).

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4600/2015

nesouhlasí. Jediným limitem pro žalobce pak je, že o zrušení spoluvlastnictví nesmí žádat v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků. Dále platí, že soud může za podmínek § 1155 OZ zrušení spoluvlastnictví odložit, nejdéle však o dva roky. Občanský zákoník v případě soudního zrušení podílového spoluvlastnictví jako možné způsoby vypořádání stanovuje rozdělení společné věci, přikázání společné věci za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům nebo nařízení prodeje společné věci ve veřejné dražbě. Soud je přitom těmito způsoby vypořádání spoluvlastnictví vázán a nemůže tak spoluvlastnictví vypořádat jiným způsobem, a to ani tehdy, pokud by jej navrhl sám žalobce.⁴⁷ Soud je dále vázán i pořadím těchto způsobů.⁴⁸ Rovněž je soud vázán do jisté míry i předmětem řízení, což vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2517/2006, dle kterého předmětem zrušení a vypořádání spoluvlastnictví mohou být pouze takové věci, které účastníci k vypořádání navrhnou a označí je v žalobním návrhu s tím, že právě k nim chtějí podílové spoluvlastnictví zrušit. Žalobce způsob vypořádání nemusí v žalobním návrhu vůbec uvést, čímž soudu dává najevo, že určení způsobu vypořádání ponechává čistě na jeho úvaze.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že se však jedná o případ, kdy právní předpis stanovuje určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, tak ani v případě, že žalobce v žalobním petitu vyjádří konkrétní způsob vypořádání spoluvlastnictví, soud nebude jeho návrhem vázán.⁵⁰ Soud tak za splnění zákonných podmínek vyplývajících z hmotného práva a vztahujících se k dané formě vypořádání bude moci rozhodnout o kterémkoliv způsobu vypořádání.⁵¹ Soud v takovém případě musí však vždy vycházet z toho, který ze způsobů vypořádání bude za daných okolností případu nejvhodnější. V praxi to proto znamená, že podá-li některý ze spoluvlastníků návrh na zrušení spoluvlastnictví, bude se soud vždy nejprve zabývat tím, jestli je reálně možné věc rozdělit. Pokud dojde k závěru, že věc rozdělit nejde, bude dále zjišťovat, zda může být věc některému ze spoluvlastníků přikázána a zda je tento spoluvlastník schopen, popř. ochoten ostatní spoluvlastníky přiměřeně vyplatit. Teprve po vyloučení tohoto způsobu vypořádání může soud přikročit k prodeji věci ve veřejné dražbě a rozdělení výtěžku mezi ostatní spoluvlastníky.⁵² Příkladem může být situace, kdy soud dospěje k závěru, že reálné rozdělení společného domu je ze stavebně technického hlediska možné, proto rozhodne o jeho rozdělení, i když žalobce navrhuje, aby bylo spoluvlastnictví zrušeno a věc přikázána do výlučného vlastnictví jemu za náhradu. Soud však také může rozhodnout i tak, že spoluvlastnictví zruší, ale přikáže věc

⁴⁷ HLAVÁČOVÁ, Lenka. *Vypořádání spoluvlastnictví* [online]. epravo.cz, 16. listopadu 2017 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spoluvlastnictvi-106615.html?mail>>.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2568/2003

⁴⁹ GONDEKOVÁ, Šárka. Vázanost soudu žalobním návrhem při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 7-9, s. 41.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2977/2010

⁵¹ GONDEKOVÁ: Vázanost soudu žalobním..., s. 40.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1618/2015

žalovanému do výlučného vlastnictví (pokud ten s tím souhlasí), i když je navrhován opak, protože dospěje k závěru, že finanční možnosti žalovaného a schopnost vyplatit druhého spoluvlastníka adekvátní náhradou je větší, stejně jako jeho předpoklad do budoucna o nemovitost řádně pečovat.⁵³

Opačný názor na tuto problematiku zastává Šárka Gondeková, která uvádí, že pokud žalobcův návrh obsahuje i způsob vypořádání, vyjadřuje tím žalobce svou vůli limitovat soud v jeho rozhodnutí a vzhledem k tomu by se pak měl soud zabývat pouze těmi způsoby vypořádání, které by byly mírnější ve vztahu k zásahu do vlastnického práva žalovaného, tedy těmi, které dle § 1147 OZ předcházejí způsobu navrženému žalobcem. Pokud tedy žalobce požaduje zrušení spoluvlastnictví např. k nemovité věci a jako způsob vypořádání navrhne příkázání společné věci do jeho výlučného vlastnictví s tím, že na vypořádací podíl žalovanému zaplatí částku určenou znaleckým posudkem, dle Gondekové by soud měl pouze zjišťovat, zda společná věc nejde reálně rozdělit a v případě, že nikoliv, měl by buď vyhovět návrhu žalobce a nemovitou věc přisoudit žalobci do výlučného vlastnictví, nebo žalobu zamítnout. O prodeji nemovité věci ve veřejné dražbě, popř. příkázání věci do výlučného vlastnictví žalovanému by pak soud neměl vůbec uvažovat, když žalobcův primární zájem směřoval k příkázání věci do jeho výlučného vlastnictví. Gondeková se dále domnívá, že kdyby totiž žalobcova vůle směřovala ke zrušení podílového spoluvlastnictví, a to bez ohledu na způsob jeho vypořádání, pak by žalobce žaloval pouze na zrušení podílového spoluvlastnictví a forma jeho vypořádání by byla soudem určena v závislosti na provedeném dokazování při respektování výčtu způsobů vypořádání podílového spoluvlastnictví a jejich pořadí.⁵⁴

S tímto názorem nesouhlasím, jelikož se domnívám, že v praxi mohou nastat i situace, ve kterých by se toto pojetí mohlo dostat do velkého rozporu se zájmy žalobce, popř. i žalovaného. Pokud by totiž žalobce jako způsob vypořádání navrhl pouze rozdělení společné věci, dle Gondekové by soud v případě, že by po provedeném dokazování dospěl k závěru, že věc nelze reálně rozdělit, mohl žalobu pouze zamítnout, jelikož by zde nebylo mírnějšího způsobu vypořádání, o kterém by soud mohl rozhodnout s ohledem na posloupnost vyjádřenou v § 1147 OZ. Zamítnutí žaloby by však představovalo vznik překážky věci rozsouzené⁵⁵ a žalobci by pak (pokud mezi spoluvlastníky nadále není možná dohoda) nezbývalo než ve spoluvlastnictví zůstat, což by bylo v rozporu s výslovně zakotvenou zásadou, dle které nemůže být nikdo nucen

⁵³ JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*, s. 446 (§153).

⁵⁴ GONDEKOVÁ: *Vázanost soudu žalobním...*, s. 41-42.

⁵⁵ § 1140 odst. 2 OZ výslovně zakotvuje dva důvody, pro které soud žalobu zamítne. Dle tohoto ustanovení nelze o zrušení spoluvlastnictví žádat v nevhodnou dobu nebo jen k újmě některého ze spoluvlastníků. Pro tyto důvody je však podstatné, že musí mít pouze dočasnou povahu, proto zamítnutí žaloby v těchto případech nebude mít za následek vznik překážky věci rozsouzené. O to se však ve výše uvedeném případě nejedná.

ve spoluvlastnictví setrvat (§ 1140 odst. 1 OZ). Z tohoto důvodu se domnívám, že způsob, jakým jsou v tomto případě soudy žalobním petitem vázány, je v pořádku a nenapadá mě žádný důvod, proč se od dosavadní praxe soudů odchylovat a zavádět tak praxi novou.

Dalším typickým příkladem řízení, ve kterém určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu, je **řízení o vypořádání společného jmění manželů**. Vypořádání SJM na základě soudního rozhodnutí i zde připadá v úvahu teprve poté, co se ukáže, že mezi manželi, resp. bývalými manželi není možno uzavřít dohodu o vypořádání. Kterýkoliv z manželů se pak může na soud obrátit s žalobou na vypořádání SJM, podmínkou však je, že tak musí učinit nejpozději do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů.⁵⁶ V žalobním návrhu je pak nutno označit všechn majetek, který má být předmětem vypořádání, jelikož soud je tímto rozsahem vázán a nemůže vypořádat něco, co manželé k vypořádání nenavrhlí.⁵⁷ Pouze v tomto smyslu je soud žalobním petitem vázán. Od žalobního návrhu se soud naopak může odchýlit při určení způsobu vypořádání, popř. při stanovení výše podílu na vypořádání SJM. V takovém případě je soud vázán pouze zákonem, a nikoliv návrhem žalobce. Zákon jednotlivé způsoby vypořádání SJM blíže neuvádí, pouze v § 742 stanovuje pravidla, kterými by se soud při vypořádání měl řídit. Při stanovení způsobu vypořádání je tak důležité zejména ustanovení § 712 OZ, dle kterého se na společné jmění manželů použijí obdobně ustanovení OZ o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví. Lze tedy říct, že je soudu umožněno rozhodnout o vypořádání SJM všemi způsoby, které zákon umožňuje pro vypořádání podílového spoluvlastnictví. Zejména se bude jednat o rozdělení společné věci, přikázání věci jednomu z manželů bez či s finanční kompenzací pro druhého, přikázání věci do podílového spoluvlastnictví manželů a prodeji věci ve veřejné dražbě. Pokud tedy jeden z bývalých manželů navrhuje např. přikázání automobilu do jeho výlučného vlastnictví, může soud jeho návrhu vyhovět, stejně tak může automobil přikázat do vlastnictví druhého manžela (za předpokladu, že ten s tím souhlasí), případně do podílového spoluvlastnictví obou bývalých manželů. Cílem by však mělo být vždy racionální uspořádání majetkových vztahů.⁵⁸

Vedle výše uvedených řízení vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky z právního předpisu i v dalších typech řízení. Tak je tomu i v případě **řízení o zrušení společného práva bydlení**, jehož předmětem může být i rozhodování o bytové náhradě. Jedná se o řízení, které upravuje bydlení manželů po rozvodu manželství, kdy manželé měli např. k bytu, v němž

⁵⁶ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 335-338 (§ 740).

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008

⁵⁸ KRYSLOVÁ, Markéta. *Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1. 1. 2014* [online]. epravo.cz, 6. ledna 2016 [cit. 15. února 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>>.

se nacházela rodinná domácnost, společné nájemní právo a nejsou schopni se dohodnout, kdo bude v bytě po rozvodu bydlet. V takovém případě může kterýkoliv z manželů podat žalobu na soud a žalobním návrhem se domáhat zrušení společného nájemního práva žalovaného, ale i zrušení práva žalobce. Soud přitom není žalobním návrhem vázán, při rozhodování o tom, či právo bude zrušeno a zda a jaká náhrada za ztrátu práva bydlení bude poskytnuta, je soud vázán pouze zákonem, který mu v § 768 OZ stanoví skutečnosti, ke kterým má povinnost přihlédnout. Zejména soud musí přihlédnout k tomu, komu je svěřena péče o nezletilé plně nesvéprávné děti, ke stanovisku pronajímatele, půjčitele či osoby v obdobném postavení. Jakmile je jednomu z rozvedených manželů společné nájemní právo zrušeno, má povinnost se z bytu vystěhovat, přičemž tato povinnost je vázána na zajištění náhrady za ztrátu práva bydlení. Způsob náhrady pak soud stanoví vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu, zejména bere v potaz skutečnost, zda rozvedený manžel potřebuje zajistit bydlení či nikoliv. Náhrada pak může spočívat ve zřízení práva bydlení manžela, jehož právo se zrušuje, dále v povinnosti zajistit tomuto manželovi náhradní bydlení či v povinnosti poskytnout náhradu v penězích. Soud však také může rozhodnout i tak, že právo na náhradu vůbec nepřizná.⁵⁹

I v řízení o zřízení nezbytné cesty vyplývá určitý způsob uspořádání vztahu mezi účastníky z právního předpisu, konkrétně z § 1029 a § 1030 OZ. Tento vztah vzniká mezi vlastníkem nemovité věci (např. stavby), ke které není zajištěn přístup, a vlastníkem přilehlého pozemku. Opět se dává přednost smluvnímu ujednání mezi oběma vlastníky, a pokud se smluvně dohodnout nelze, může se osoba oprávněná z práva cesty obrátit na soud, aby nezbytnou cestu povolil. Přitom soud může zřídit právo cesty buď jako závazek účinný výlučně mezi žalobcem a žalovaným, tedy jako obligaci ve smyslu § 1721 a násl. OZ, nebo jako služebnost osobní či služebnost pozemkovou ve smyslu § 1257 a násl. OZ. Z žalobního petitu musí být forma práva cesty jednoznačně patrná, nicméně z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006 vyplývá, že pokud se soudu žalobou uplatněná forma, ale i způsob nebo rozsah práva cesty jeví nepřiměřené, je na něm, aby právo cesty zřídil jinak. Soud nemůže bez dalšího zamítnout žalobu jen proto, že v žalobním petitu uplatněný rozsah práva cesty se mu zdá nepřiměřený, v takovém případě musí, popř. i za pomoci znaleckého posudku, posoudit možnost zřízení takového rozsahu práva cesty, který by zatěžoval vlastníka přilehlého pozemku co nejméně a zároveň zajišťoval žalobci přístup k jeho stavbě v nezbytném rozsahu. Toto pravidlo se uplatní pouze tehdy, kdy soud právo cesty vymezuje jinudy, případně v nižší formě, než žalobce požaduje. Naopak je soud žalobním petitem vázán v tom smyslu, že nemůže konstituovat právo cesty

⁵⁹ HULMÁK, Milan. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 487-490 (§ 768).

ve vyšší formě nebo ve větším rozsahu či frekvenci, než je v žalobním návrhu uvedeno. Soud tedy např. může namísto věcného břemene zřídit právo cesty jako obligační právo, avšak pokud žalobce navrhuje zřídit právo cesty jako obligační závazek účinný pouze mezi žalobcem a žalovaným, nemůže soud konstituovat právo cesty jako věcné břemeno.⁶⁰ V souvislosti se zřízením práva nezbytné cesty vyplývá z § 1030 OZ žalobci povinnost poskytnout žalovanému přiměřenou úplatu za zřízení nezbytné cesty a povinnost k odčinění újmy, ke které při jejím zřízení bez pochyby dojde. Tuto povinnost by pak soud měl při zřízení nezbytné cesty žalobci bez dalšího uložit, a to i bez toho, aniž by to žalovaný navrhl. To však neplatí v případě vypořádání potencionální újmy nebo v případě poskytnutí jistoty pro případ budoucí škody na pozemku (§ 1030 odst. 2 OZ), zde soud tyto povinnosti uloží pouze za předpokladu, že to žalovaný navrhl. Podobně pak soud postupuje i tehdy, kdy dle § 1036 OZ vlastník dotčeného pozemku požaduje, aby žadatel do svého vlastnictví převzal pozemek potřebný pro nezbytnou cestu, a to za náhradu. I v tomto případě může soud o takovém způsobu vypořádání rozhodnout pouze, pokud to žalovaný sám navrhl.⁶¹

V řízení o vypořádání škody způsobené několika škůdci dle § 2915 OZ se jedná o situaci, kdy se na vzniku škody podílí několik osob a dle pravidla vyjádřeného v § 2915 odst. 1 OZ jsou tyto osoby zavázány k náhradě škody společně a nerozdílně. V tomto smyslu mluvíme o pasivní solidaritě. Vedle toho je však dle § 2915 odst. 2 OZ soudu umožněno, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, změnit solidaritu na dílčí povinnosti jednotlivých škůdců, a to i přesto, že to žádný z účastníků nenavrhuje. I zde se tak jedná o určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, což znamená, že soud má zkoumat z úřední povinnosti, zda existuje důvod zvláštního zřetele hodný, a případně přikročit k určení dílčích povinností namísto povinnosti solidární. Soud je však vždy vázán výší škody, kterou žalobce k náhradě v žalobním petitu určil.⁶²

Případů, ve kterých určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu, je mnoho, já jsem se však zaměřila pouze na ty z mého pohledu nejtypičtější. Z dalších příkladů můžu jmenovat řízení o úpravu užívání věci, jež náleží do dosud nevypořádaného společného jmění manželů, popř. řízení o úpravu záležitosti týkající se společné věci spoluvlastníků podle § 1129 OZ, dále řízení o vypořádání neoprávněné stavby dle § 1084 OZ, řízení o stanovení hranice mezi pozemky dle § 1028 OZ apod. Kromě občanského zákoníku pak určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá např. z § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.,

⁶⁰ SVOBODA, Karel. Jak vymezit právo cesty. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 11, s. 24.

⁶¹ SVOBODA, Karel. Procesní zamýšlení nad novou koncepcí práva na zřízení nezbytné cesty. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 370.

⁶² BEZOUŠKA, Petr. In HULMÁK, Milan (ed). *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1581-1582 (§ 2915).

o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, a to pro případ řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu.

Jak z výše uvedeného vyplývá, v případech, ve kterých soud není žalobním petitem vázán, se neuplatní zásada dispoziční, která je však pro sporná řízení typická. Lze tak v souvislosti s tím vznášet důvodné pochybnosti o opodstatněnosti této kategorie výjimek, když právě neuzítí dispoziční zásady odkazuje uvedená řízení do oblasti nesporného procesu, který však již má samostatnou úpravu.⁶³ Důležité je také zmínit, že v minulosti panovaly názory, dle kterých má právní předpis upravující určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky kogentní charakter, a právě z toho důvodu účastníci nemohou svými právy volně disponovat a nemohou si dohodnout něco jiného. V opačném případě by to totiž znamenalo, že by se výrok rozsudku mohl dostat do rozporu s kogentním hmotněprávním ustanovením, což by bylo nežádoucí.⁶⁴ Od těchto názorů se však postupně upustilo, jelikož většina případů, která bývají jako způsob vypořádání uváděna, není kogentními právními normami upravena, nýbrž naopak jsou upravena normami dispozičního charakteru.⁶⁵ S čím však lze souhlasit i nadále je, že ustanovení OSŘ o vázanosti soudu žalobním petitem je derogováno speciálním ustanovením jiného právního předpisu a přípustnost překročení žalobního návrhu je tak dovoditelná i bez výslovného zakotvení v § 153 odst. 2 OSŘ.⁶⁶ Tyto závěry rovněž zohledňuje věcný záměr civilního řádu soudního, když v bodě 260. věcného záměru zcela absentuje jakákoliv zmínka o výjimkách z vázanosti soudu žalobním petitem a odůvodňuje to tím, že „budou-li ve sporném řízení projednávány věci, v nichž není soud podle občanského zákoníku vázán návrhem, budou mít taková ustanovení aplikační přednost před pravidlem uvedeným pod bodem 260. Počítá se však s tím, že takové věci by – s ohledem na prolomení dispoziční zásady, jež je pro sporný proces klíčová – do budoucna zásadně do sporného řízení patřit neměly.“⁶⁷ Lze tak uzavřít, že v budoucnu zřejmě nebudou řízení, ve kterých určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z hmotněprávního předpisu, již vůbec součástí sporného procesu, a to s ohledem na skutečnost, že nový civilní řád soudní má být založen na striktním dodržování dispoziční zásady, ze které nebudou přípustné žádné výjimky. Z důvodu, že nesporná řízení jsou vybudována na zcela opačném principu, kterým je princip oficiality, lze pak důvodně předpokládat, že výše zmíněná řízení budou součástí právě nesporného procesu.

⁶³ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l) ...*, s. 722 (§ 153).

⁶⁴ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 46.

⁶⁵ SPÁČIL, J. Určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o.s.ř.). *Právní fórum*, 2007, č. 8, s. 289.

⁶⁶ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 46.

⁶⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>.

2 Druhy žalobních petitů

Žalobci je umožněno v jedné žalobě uplatnit jeden, ale i několik různých nároků a navrhnout soudu více možností, jak má rozhodnout. Pokud žalobce požaduje, aby soud rozhodl o jednom konkrétním nároku v žalobním petitu uvedeném, hovoříme potom o jednoduchém či prostém petitu. Jestliže však žalobce v žalobním petitu formuluje možných nároků plynoucích z vylíčených skutečností několik, hovoříme v takovém případě o petitu složeném.⁶⁸ Složený žalobní návrh lze dále členit podle toho, zda je možné požadovat všechny nároky obsažené v tomto návrhu – prostý složený petit, nebo je možné požadovat pouze některé z nich. Ve druhém případě se pak může jednat o žalobní petit eventuelní, alternativní nebo alternativa facultas. Obecně je však obsah žalobního petitu odvislý od druhu žaloby, přičemž rozlišujeme tři základní druhy žalob – žaloba na plnění, žaloba určovací a žaloba statusová (o osobním stavu).⁶⁹ Vzhledem k tomu, že žaloba statusová je nyní upravena v ZŘS a prakticky se tak nejedná o žalobu, nýbrž návrh, budu se jí zabývat jen velmi okrajově. Naopak větší pozornost pak věnuji žalobě určovací, která jako jediná zůstala v zákoně částečně výslovně upravena a jejíž uplatnění je podmíněno naléhavým právním zájmem, což pro žalobce představuje značné omezení. Ze složených petitů se nejvíce zaměřím na alternativu facultas a pomocí soudní judikatury budu zjišťovat, zda má v českém občanském procesním právu své uplatnění. Pro lepší názornost budu jednotlivé druhy žalobních petitů doplňovat relevantními příklady.

2.1. Jednoduchý žalobní petit

2.1.1. Žaloba na plnění

Přesto, že již žaloby na plnění nejsou v zákoně výslovně upraveny, stále je lze považovat za nejčastější typ žaloby. Žalobou na plnění se žalobce domáhá vůči žalovanému splnění konkrétní povinnosti, tedy aby něco dal, konal, opomenul nebo strpěl. Tuto povinnost však soud nezakládá, ta musí vyplývat buď přímo ze zákona, z právního vztahu (např. ze smlouvy), nebo z porušení práva (např. nároky z odpovědnosti za újmu). Pokud si žalobce přeje, aby žalovaný něco dal či konal, může požadovat vydání určité věci (reivindikační žaloba), dodání nebo zaplacení určité částky, popř. výkon určité práce, jednání či nahrazení projevu vůle apod. Naproti tomu opomenutím se žalobce domáhá zdržení se určitého chování žalovaného, strpěním pak strpění určitého chování žalobce žalovaným. Je přitom nutné, aby žalobce požadavek na plnění formuloval co nejsrozumitelněji, nejpřesněji a nejurčitěji, aby konečné soudní rozhodnutí bylo materiálně

⁶⁸ STAVINHOVÁ, HLAVSA: *Civilní proces...*, s. 270.

⁶⁹ HAMULÁKOVÁ: *Civilní proces. Obecná část...*, s. 172.

vykonatelné, tedy, aby v případě, že nedojde k dobrovolnému splnění uložené povinnosti, bylo možné tuto povinnost vymoci některým z exekučních prostředků.⁷⁰ Nicméně již v předchozí kapitole jsem došla k závěru, že na absolutní určitosti a přesnosti žalobního petitu nelze vždy bezvýhradně trvat, kdy právě jako jeden z důvodů, proč tomu tak je, jsem uvedla, že tento požadavek nezohledňuje jednotlivé typy žalob, když u každého z nich může být míra určitosti žalobního petitu dána jinými znaky. Pro bližší posouzení problematických aspektů vztahujících se k určitosti jednotlivých typů žalob (zejména problematika úroků z prodlení, vydání druhově určené věci, vyklizení nemovitosti, negatorní žaloby atd.) proto odkazuji na předchozí kapitolu mé práce.

Obecně však lze říct, že pokud žalobce žádá zaplacení určité peněžité částky, musí v návrhu uvést jak měnu, ve které má být placeno, tak přesnou výši peněžité částky, popř. i s příslušenstvím pohledávky.⁷¹ Výši plnění však nelze nechat na úvaze soudu,⁷² popř. ji nelze učinit ani předmětem znaleckého dokazování.⁷³ Co se týče příslušenství pohledávky, jedná se o úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním. Úrok si strany mohou sjednat do data splatnosti pohledávky, popř. do jejího zaplacení. Úroky z prodlení, resp. její výši si strany mohou ujednat smluvně a pokud se tak nestane, považuje se dle § 1970 OZ za ujednanou výše úroku z prodlení stanovená nařízením vlády. Úroky z prodlení přitom žalobce nemusí v petitu přesně vyčíslit, postačí, pokud žalobce uvede období, za jaké mu mají být úroky z prodlení přisouzeny a zda mu mají být (jde-li o úroky z prodlení požadované podle nařízení vlády) přisouzeny v plné výši nebo jen z části. Minimální výše nákladů spojených s uplatněním pohledávky pak činí 1200,- Kč, tato minimální hranice se však týká pouze vzájemného závazku podnikatelů či vzájemného závazku mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem, je-li obsahem závazku povinnost dodat zboží nebo poskytnout službu za úplatu veřejnému zadavateli.⁷⁴

Na místě je ještě znovu uvést, že pokud žalobce navrhuje, aby žalovaný něco konal, nemá na určitost petitu vliv okolnost, že v něm žalobce neuvede lhůtu k plnění povinnosti. O lhůtě k plnění totiž rozhoduje soud z úřední povinnosti (§ 160 OSŘ).

⁷⁰ MOTTIL, Tomáš. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. §79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 28 (§ 80).

⁷¹ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§1–250l) ...*, s. 320 (§ 79).

⁷² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 1993, sp. zn. 6 Cz 32/92

⁷³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 353 (§ 80).

⁷⁴ Nařízení Vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob

Příklad petitu na zaplacení peněžité částky s úrokem z prodlení:

- I. Žalovaný je povinen žalobci zaplatit částku 25 000,- Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,50 % ročně za dobu od 1. 1. 2018 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- II. Žalovaný je povinen žalobci nahradit náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

Ve vztahu k návrhu na vydání věci (§ 1040 a násl. OZ) je pak důležité rozlišit, zda se jedná o věc druhově určenou či věc jednotlivě určenou. U věci jednotlivě určené postačí, aby ji žalobce v žalobním petitu popsal takovými znaky, kterými se rozeznává od jiných věcí téhož druhu. U věci druhově určené (jiné než peníze) je pak nutno v návrhu uvést jejich množství, druh a jakost, příp. i další určující znaky.⁷⁵ Je-li předmětem vydání nemovitá věc, hovoříme o žalobě na vyklizení nemovitosti, přičemž nemovitosti zapsané v KN musí být označeny názvem obce, katastrálním územím a číslem parcelním, popisným, popř. evidenčním (podle druhu nemovitosti), ostatní nemovitosti pak takovým způsobem, aby byly rozpoznatelné od podobných nemovitostí téhož druhu.

Příklad petitu na vyklizení bytu:

- I. Žalovaný je povinen vyklidit byt č. 12, o velikosti 2+1, o výměře 62 m² v pátém nadzemním podlaží v domě č. p. 207, ulice Na kopci, 734 01, Karviná, zapsaný u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště Karviná, na listu vlastnictví č. 26305 pro obec a katastrální území Karviná a tento, zcela vyklizený předat žalobci do 15 dnů od právní moci rozsudku.⁷⁶
- II. Žalovaný je povinen žalobci nahradit náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

V případě petitu, ve kterém se žalobce domáhá zdržení zásahů do svých oprávněných zájmů ze strany žalovaného, zde žalobce svůj požadavek formuluje negatorně, tedy způsobem, aby žalovaný něco nekonal (§ 1043 OZ). Předpokladem negatorně formulovaného petitu přitom je, že se ze strany žalovaného nejedná pouze o jediný zásah, nýbrž opakování rušebního činu hrozí i v budoucnosti, popř. rušení nadále pokračuje. U takto formulovaného petitu je pak dán

⁷⁵ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§1–250l) ...*, s. 320-321 (§ 79).

⁷⁶ Dle § 160 OSŘ je lhůta k plnění v případě vyklizení bytu 15 dnů od právní moci rozsudku. V případě, že je však stanovena povinnost zajistit náhradní bydlení, běží lhůta k vyklizení až ode dne zajištění náhradního bydlení.

požadavek, aby rušební činnost byla co nejpřesněji konkretizována, a to takovým způsobem, aby nevznikaly pochybnosti o povaze, místě či způsobu toho, čeho se má žalovaný zdržet.

Příklad negatorně formulovaného petitu:

- I. Žalovaný je povinen zdržet se zásahů do vlastnického práva k pozemku žalobce p. č. 1025/3 v obci a katastrálním území Petrovice u Karviné, zapsaného na LV č. 525 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště Karviná, spočívajících ve vnikání zvířat žalovaného – slepic a německého ovčáka, z pozemku žalovaného p. č. 1026/3 v obci a katastrálním území Petrovice u Karviné, zapsaného na LV č. 524 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště Karviná.⁷⁷
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.⁷⁸

Podobně tomu tak je i u návrhu, ve kterém žalobce požaduje, aby žalovaný strpěl určité žalobcovo chování. I zde je kladen stejný požadavek na formulaci petitu jako u žaloby negatorní, je tedy třeba, aby chování žalobce, které má být strpěno, bylo co nejpřesněji konkretizováno, a to z hlediska povahy, místa či způsobu. Často se bude jednat o případy, kdy žalobci svědčí právo z věcného břemene, kterému odpovídá povinnost žalovaného (vlastníka věci) něco ve prospěch žalobce strpět, popř. se něčeho zdržet (§ 1257 a násl. OZ). Povinnost něco strpět však může vyplývat i ze závazkového vztahu mezi žalobcem a žalovaným, konkrétně např. z úpravy nájmu bytu a domu, kdy dle ustanovení § 2259 OZ je za určitých podmínek nájemce povinen strpět úpravu bytu nebo domu, popřípadě jeho přestavbu nebo jinou změnu i bez jeho souhlasu.

Příklad petitu na strpění jednání spočívajícího ve výkonu práva stezky a cesty:

- I. Žalovaný je povinen strpět žalobci chůzi a jízdu motorovým vozidlem přes svůj pozemek p. č. 1025/3 v obci a katastrálním území Petrovice u Karviné, zapsaný na LV č. 525 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště Karviná, a to od vrátek na veřejnou cestu.
- II. Žalovaný je povinen nahradit náklady řízení žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku.⁷⁹

⁷⁷ V tomto případě se jedná o zvláštní případ negatorní žaloby – žalobu z imisí, kterou se dle § 1013 OZ může vlastník pozemku bránit i mimo jiné proti vnikání zvířat na tento pozemek z pozemku žalovaného, a to za podmínky, že se tak děje v míře nepřiměřené místním poměrům a dochází k podstatnému omezení obvyklého užívání pozemku.

⁷⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. *Sbírka klauzurních prací a zadání žalob, jiných podání a odvolání z civilního práva procesního*. Praha: Leges, 2011, s. 145.

⁷⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA a. s., 2006, s. 330.

2.1.2. Žaloba určovací

Určovací žalobou žalobce nepožaduje vydání exekučního titulu, nýbrž se domáhá vydání autoritativního výroku soudu, ve kterém soud pouze deklaruje, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Soud tedy právo nekonstituuje, jelikož skutečnost, od které se zakládání práva odvíjí, nastala v minulosti, a to v době před rozhodnutím soudu.⁸⁰ Jedná se o žalobu, u níž jako u jediné zůstala její výslovná úprava v zákoně zachována, konkrétně je zakotvena v § 80 OSŘ. Její výslovné zakotvení zůstalo v zákoně zejména proto, že pro využití tohoto typu žaloby je žalobce značně omezen, jelikož ji může uplatnit pouze tam, kde je na určení existence či neexistence právního vztahu nebo práva dán naléhavý právní zájem.⁸¹ Tento požadavek pak zákon stanoví z důvodu, aby nedocházelo k bezdůvodnému zatěžování soudů.⁸² O určovací žalobě je možno říct, že je preventivní povahy a je možné ji využít buď tam, kde lze pomocí ní eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze využít jiného prostředku ochrany, nebo tam, kde je možné jejím prostřednictvím účinněji než jiné právní prostředky vystihnout obsah a podstatu příslušného právního vztahu a lze tak pomocí ní dospět k vytvoření určitého právního rámce, jež by mohl do budoucna sloužit jako záruka odvrácení sporů účastníků.⁸³ K povaze a účelu určovací žaloby se vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém stanovisku uvádí, že „žaloba na určení práva byla a je nástrojem ochrany subjektivního práva před neoprávněnými zásahy. Jde o žalobu svou povahou preventivní, jejímž účelem je předejít stavům nejistoty ohledně určitého práva nebo jeho výkonu a její význam je ryze praktický – nastolení jistoty v ohrožených právních vztazích, přičemž je třeba více než u žalob na plnění dbát, aby nedošlo k jejímu zneužití. Především k této obraně je tedy požadována jistá kvalita žaloby na určení práva spočívající v tom, že musí být dán žalobciv (stěžovateli) naléhavý právní zájem na požadovaném určení, jež musí být vyvoláno stavem, který způsobuje, že právní stav žalobce ke věci se stal nebo stává nejistým, je tedy zpochybněn.(...) Jakmile totiž bylo právo již porušeno, nemá preventivní ochrana postavení žalobce žádného smyslu, neboť jejím prostřednictvím již v zásadě nelze spory, které by o ně mohly v budoucnu vzniknout nebo jejichž vznik již bezprostředně brozí, odvrátit.“⁸⁴

Předmětem určovací žaloby může být pouze existence či neexistence právního vztahu nebo práva, což znamená, že ji nelze zpravidla vztáhnout na určení právní skutečnosti. Je tomu tak proto, že určení existence právní skutečnosti není zpravidla způsobilé zjednat pevný základ pro právní vztahy účastníků, a nemůže tak sloužit jako záruka předcházení jejich případným dalším sporům. Příkladem takového určení právní skutečnosti by mohla být situace, kdy mezi vlastníky

⁸⁰ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 56.

⁸¹ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 354 (§ 80).

⁸² WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 68.

⁸³ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 354 (§ 80).

⁸⁴ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05

sousedních nemovitostí vznikne spor o hranice pozemku či parcel a žalobce se v takovém případě nemůže domáhat opravy výměry parcely v KN ani určení průběhu hranice mezi parcelami či pozemky, a to právě z toho důvodu, že se jedná o určení existence právní skutečnosti, a nikoliv právního vztahu či práva.⁸⁵ Při určení hranice pozemku či parcely je proto namístě podat žalobu na určení vlastnického práva k předmětnému pozemku (parcele), který je vymezen geometrickým plánem a pokud soud určí, že žalobce je vlastníkem takového pozemku, zároveň tím nepřímo dojde i k určení právní skutečnosti, zde tedy k určení průběhu hranice.⁸⁶ Výše uvedené pravidlo o nemožnosti určení právní skutečnosti však neplatí bezvýjimečně, nicméně se lze takového určení domáhat pouze v zákonem stanovených případech, ve kterých se na rozdíl od žalob podle § 80 OSŘ nevyžaduje naplnění podmínky naléhavého právního zájmu. Příkladem může být žaloba na neplatnost rozvázání pracovního poměru dle § 72 ZP, popř. žaloba na určení sporné skutečnosti či právní otázky významné pro určení dědického práva dle § 170 ZŘS. Dále může být předmětem určení zpravidla jen stávající právní vztah či právo, nicméně pokud má požadované určení význam pro stávající poměry mezi účastníky, lze připustit i určení práva nebo právního vztahu, které zde bylo v minulosti. Příkladem může být určení, že zůstavitel byl ke dni své smrti vlastníkem bytu.⁸⁷

Příklad petitu znějícího na určení vlastnického práva k pozemku:

- I. Určuje se, že žalobce je vlastníkem pozemku p. č. 1025/3 v obci a katastrálním území Petrovice u Karviné, zapsaného na LV č. 525 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště Karviná.
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

Jak jsem již uvedla, k tomu, aby žalobce mohl uplatnit určovací žalobu, zákon vyžaduje existenci naléhavého právního zájmu žalobce. Jedná se tedy o nezbytný předpoklad pro to, aby byl žalobce s určovací žalobou úspěšný, jelikož pokud žalobce takový naléhavý právní zájem netvrdí, popř. neprokáže, je to důvodem pro zamítnutí žaloby.⁸⁸ Před tím, než soud žalobu zamítne, je však povinen žalobce poučit podle § 118a OSŘ o tom, aby doplnil svá tvrzení a popř. označil důkazy týkající se existence naléhavého právního zájmu. Existenci naléhavého právního zájmu zkoumá

⁸⁵ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§1–250 I) ...*, s. 326-327 (§ 80).

⁸⁶ KOSTÍK, Radim. *Zákonné žaloby určovacího charakteru. Právní rozhledy*, 2008, č. 17, s. 640.

⁸⁷ DVOŘÁK: *Občanský soudní řád (§1–250 I) ...*, s. 326-327 (§ 80).

⁸⁸ OSŘ tedy nepřipouští žádnou výjimku z povinnosti žalobce tvrdit a prokázat naléhavý právní zájem. Naopak tomu však je např. ve Slovenské republice, kde je úprava určovací žaloby nejen výslovně zakotvena v § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov, nýbrž také stanoví, že naléhavý právní zájem není potřeba prokazovat, jestliže vyplývá ze zvláštního předpisu.

soud z úřední povinnosti.⁸⁹ Vzhledem k tomu, že lze naléhavý právní zájem považovat za neurčitý právní pojem, mohou vznikat pochybnosti o tom, co se takovým zájmem rozumí. K výkladu tohoto pojmu lze nalézt jistě bohatou soudní judikaturu, nicméně již v minulosti se k otázce naléhavého právního zájmu výstižně vyjádřil Ústavní soud, který uvedl, že „o naléhavý právní zájem může zásadně jít jen tehdy, jestliže by bez soudem výslovného určení (že právní vztah nebo právo existuje) bylo buď obroženo právo žalobce nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým, což – řečeno jinými slovy – znamená, že buď musí jít u žalobce o právní vztah (právo) existující (alespoň v době vydání rozhodnutí) nebo o takovou jeho procesní, případně hmotněprávní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být obrožen, příp. pro nejisté své postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.“⁹⁰ Naléhavý právní zájem tedy musí u žalobce existovat nejen v době podání žaloby, nýbrž i v době vyhlášení rozsudku. Typickým příkladem žaloby na určení, ve které nebude naléhavý právní zájem dán, je situace, kdy se žalobce domáhá určení neplatnosti smlouvy.⁹¹ Konkrétním případem se zabýval i Nejvyšší soud, v němž se žalobce mimo jiné domáhal určení, že kupní smlouva uzavřená dne 30. května 2008 mezi dvěma společnostmi, jejíž předmětem je úplatný převod dvou budov a v těchto budovách se nacházejících jednotek (vše v žalobě řádně vyspecifikováno), je neplatná. Soud prvního stupně žalobu zamítl s odůvodněním, že žalobce neprokázal naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Tento závěr následně potvrdil i soud druhého stupně. Proti rozsudku odvolacího soudu si žalobce podal dovolání s odůvodněním, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, jelikož má za to, že naléhavý právní zájem jím byl dostatečně prokázán, když uvedl, že určení neplatnosti kupní smlouvy je významné nejen pro otázku vlastnického práva žalované k nemovitostem, ale i k údajně poskytnutým půjčkám. Pokud tedy nebude neplatnost kupní smlouvy a v ní obsaženého prohlášení o uznání dluhu určena, bude právo žalobce jako akcionáře žalované ohroženo, neboť se postavení žalobce s ohledem na účinky uznání dluhu výrazným způsobem zhorší. Nejvyšší soud jako soud dovolací pak uvedl, že pokud žalobce uplatněnou žalobou míní odstranit stav právní nejistoty, který nastal z důvodu učiněného převodu vlastnictví k předmětným budovám, musí takovou žalobu posuzovat z hlediska toho, zda by ve prospěch žalobce vydané rozhodnutí bylo objektivně způsobilé stav právní nejistoty odstranit. Nejvyšší soud pak dochází k závěru, že vyhověním žalobě na určení neplatnosti této smlouvy by se v poměrech žalobce nic nezměnilo, jelikož by takové rozhodnutí nemohlo být podkladem pro provedení zápisu do KN a žalobce by byl stejně donucen následně podat žalobu na určení existence (neexistence) vlastnického práva k předmětným budovám. Z výše uvedeného je pak zřejmé, že žaloba na určení

⁸⁹ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 354 (§ 80).

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95

⁹¹ Jinak v nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14

zde postrádá preventivní charakter a žalobce nemá na požadovaném určení naléhavý právní zájem.⁹² Pokud chce být tedy žalobce s určovací žalobou úspěšný, měl by při její formulaci nejprve pečlivě zkoumat, zda nelze namísto určení platnosti (neplatnosti) jednání žalovat přímo na určení existence (neexistence) samotného práva a dále by měl zvážit, zda nelze žalovat na plnění (např. na vyklizení nemovitosti místo určení vlastnického práva k ní).⁹³ Naopak jako příklad dostatečně tvrzeného naléhavého právního zájmu mohu uvést následující tvrzení: „Z důvodu právní jistoty a nerušeného užívání bytu v budoucnu žádám soud, aby najisto postavil otázku nájemního práva ke předmetnému bytu a určil, že jsem jeho vylučným nájemcem. V odstranění dlouhodobě trvající nejistoty spatřuji naléhavý právní zájem.“ Nebo „Naléhavý právní zájem na určovací žalobě spatřuji v tom, že v KN je zapsán jako vlastník žalovaný, ačkoliv jsem přesvědčen, že vlastnické právo svědčí mně. Tento rozdílný stav přináší s sebou řadu problémů, které se žalobce pokouší odstranit právě touto určovací žalobou.“⁹⁴

Posouzení otázky, zda nelze žalovat na plnění, je projevem vzájemného vztahu žaloby určovací a žaloby na plnění. Tento vztah vymezuje rozdíl mezi oběma druhy žalob v tom smyslu, že žalobou na plnění se žalobce domáhá odepřetího uskutečnění obsahu práva, kdežto žalobou určovací žalobce požaduje určení dosahu určitého práva. Z tohoto důvodu zpravidla platí, že jakmile jsou splněny podmínky pro užití žaloby na plnění, odpadají zároveň podmínky pro užití žaloby určovací.⁹⁵ Spojit obě žaloby je přitom nepřípustné.⁹⁶ Další rozdíl mezi žalobami spočívá v poskytnutí preventivní ochrany žalobci, jelikož žaloba určovací přichází v úvahu pouze tehdy, pokud může přinést účelnou ochranu práva či právního postavení žalobce před tím, než dojde k jeho porušení. Pokud však již právo bylo porušeno a cílem žalobce je reparace, ztrácí prevence v podobě určení práva či právního vztahu jakýkoliv smysl. V tomto momentě je totiž jediným zájmem žalobce odstranění následků porušení práva, tedy práva na plnění. V rámci žaloby na plnění pak není vyloučeno, že bude otázka existence (neexistence) právního vztahu či práva zkoumána jako otázka předběžná, nebude však již obsahem vlastního předmětu řízení.⁹⁷ Jako příklad vyjádření vztahu obou žalob uvedu následující závěr Vrchního soudu v Praze: „Je-li posouzení otázky nároku na slevu z ceny otázkou předběžnou při řešení sporu o zaplacení kupní ceny, pak na určení neexistence nároku na slevu není dán právní zájem; lze totiž žalovat přímo na zaplacení sjednané kupní ceny.“⁹⁸ Ke vztahu obou žalob považuji za vhodné dodat, že pravomocný rozsudek o určovací žalobě nepředstavuje překážku věci rozhodnuté pro žalobu na plnění, která vychází ze stejného skutkového základu.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4880/2010

⁹³ MOTIL: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*, s. 30 (§ 80).

⁹⁴ Tamtéž, s. 31 (§ 80).

⁹⁵ To však neplatí bezvýjimečně – viz náleží Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14

⁹⁶ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 64.

⁹⁷ MOTIL: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*, s. 29-30 (§ 80).

⁹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2012, čj. 14 Cmo 514/2011-117

Ohledně rozhodnutí o žalobě na plnění a překážky věci rozhodnuté pro žalobu určovací však nepanuje mezi teorií a praxí jednotný názor. Teorie vychází převážně ze stanoviska, dle kterého pravomocný rozsudek o žalobě na plnění nebude z důvodu jiného předmětu řízení vytvářet překážku věci rozhodnuté pro řízení o žalobě na určení. Soudní praxe však vychází ze zcela opačného názoru, dle kterého pravomocný rozsudek o žalobě na plnění vytváří z hlediska identity předmětu řízení překážku věci rozhodnuté pro řízení o žalobě na určení vycházející ze stejného skutkového základu a odůvodňuje to tím, že rozsudek o žalobě na plnění již v sobě zahrnuje kladné nebo záporné řešení otázky existence či neexistence práva nebo právního vztahu, která by měla být postavena na jisto určovací žalobou, a staví tedy na totožném skutkovém základu jako žaloba určovací.⁹⁹

Na závěr k určovací žalobě bych pak pouze doplnila, že určovací žaloby můžeme dle navrhovaného petitu dělit na pozitivní – tam, kde má být rozhodnuto o existenci práva či právního vztahu, a negativní – tam, kde se naopak žalobce domáhá určení neexistence práva či právního vztahu.¹⁰⁰

Příklad petitu negativní určovací žaloby:

- I. Určuje se, že kupní smlouva uzavřená mezi žalobcem a žalovaným dne 25. 5. 2017, jejíž předmětem je pozemek p. č. 1025/3 v obci a katastrálním území Petrovice u Karviné, zapsaný na LV č. 525 u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště Karviná., je neplatná.
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

2.1.3. Statusový návrh

Statusové návrhy, resp. návrhy o osobním stavu jsou zvláštním typem konstitutivních neboli právotvorných návrhů, jejichž petit směřuje ke vzniku, změně či zániku hmotněprávních vztahů mezi účastníky.¹⁰¹ Od žaloby na plnění a žaloby určovací se liší tím, že jejich účelem není získání exekučního titulu, ani vyřešení nejistých právních poměrů mezi účastníky, nýbrž mají za cíl autoritativně upravit osobní status účastníka řízení. Dalším rozdílem je, že rozsudky o nich vydané mají konstitutivní povahu s účinky ex nunc a zavazují nejen účastníky a státní orgány, jako je tomu u rozsudků ostatních, ale každého.¹⁰² Statusové věci jsou v současné době upraveny samostatným

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 26 Cdo 644/2011

¹⁰⁰ MOTTL: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*, s. 32 (§ 80).

¹⁰¹ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 357 (§ 80).

¹⁰² WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 55.

zákonem o zvláštních řízeních soudních upravující nesporná řízení a zahrnují např. řízení o svéprávnosti, o prohlášení člověka za mrtvého, řízení o některých statusových věcech právnických osob, řízení ve statusových věcech manželských jako je rozvod manželství, neplatnost manželství nebo určení, zda tu manželství je či není, popř. řízení ve statusových věcech partnerských jako je zrušení partnerství, neplatnost partnerství či určení, zda tu partnerství je či není, dále také řízení o určení otcovství, o osvojení atd.

Konstitutivní žaloby však netvoří pouze návrhy o osobním stavu, ale lze pod ně podřadit i jiné zásahy do soukromoprávních vztahů, které se netýkají statusových otázek. Jedná se např. o žalobu na ochranu poslední držby dle § 1003 OZ, žalobu o uložení povinnosti k úpravě stavby dle § 1019 OZ nebo o žalobu o zřízení nezbytné cesty dle § 1029 OZ.¹⁰³

Příklad petitu statusového návrhu o rozvod manželství:

- I. Manželství Petra Nového, r. č. 735614/7625, a Karolíny Nové, r. č. 756525/5569, uzavřené dne 3. 7. 1999 před Magistrátem města Karviná, se rozvádí.
- II. Žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení.

V dnešní podobě OSŘ, tedy po oddělení právní úpravy nesporných řízení, již neexistuje žádný výčet žalob, kterými se může žalobce k ochraně svých práv či oprávněných zájmů obrátit na soud. Zákon pouze upravuje žalobu určovací, zejména aby zdůraznil její smysl, účel a podmíněnost naléhavým právním zájmem. Ostatní žaloby pak dovozuje teorie i praxe. Do budoucna však lze počítat s tím, že výslovné zakotvení základních druhů žalob bude do zákona opět včleněno, což vyplývá z věcného záměru civilního řádu soudního, dle kterého se žalobou lze domáhat zejména, aby bylo:

„a) uloženo splnění povinnosti něco dát, konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět (žaloba na plnění);

b) určeno, že tu je nebo není právní vztah či právo, má-li žalobce na tomto určení naléhavý právní zájem (žaloba určovací);

c) soudem uloženo, změněno nebo zrušeno právo či právní vztah, jestliže tak stanoví zákon (žaloba právotvorná).“¹⁰⁴

Jedná se o výčet demonstrativní, tudíž tím nelze vyloučit možnost i žaloby jiné s ohledem na to, že civilní žaloba představuje univerzální prostředek ochrany práv. Zcela záměrně však věcný záměr neuvádí ve svém výčtu statusové návrhy a zdůvodňuje to nejen tím, že tyto návrhy mají samostatnou úpravu v ZŘS, ale rovněž tím, že se od jiných právotvorných žalob odlišují pouze

¹⁰³ SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 356 (§ 80).

¹⁰⁴ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>.

širšími subjektivními mezemi právní moci.¹⁰⁵ U právotvorných (konstitutivních) žalob pak považují za důležité zdůraznit, že podmínkou jejich uplatnění je, že zmocnění soudu vydat o nich rozhodnutí upravuje zákon.¹⁰⁶

2.2. Složený žalobní petit

Uplatňuje-li žalobce v jedné žalobě několik různých nároků, hovoříme o složeném žalobním petitu. Jedná se o hromadění žalobních nároků neboli objektivní kumulaci, kterou zákon či soudní praxe připouští zejména z důvodu hospodárnosti a účelnosti řízení. Rozlišujeme dvě možnosti hromadění nároků. První z nich je situace, kdy žalobce v jednom složeném návrhu uplatňuje vedle sebe dva nebo více nároků a žádá, aby těchto více nároků bylo jedním rozsudkem soudu žalobci přiznáno. V takovém případě mluvíme o prostém složeném petitu, jehož podmínkou uplatnění je, že pro rozhodování o všech uplatněných nárocích musí být dána soudu pravomoc, shodná věcná soudní příslušnost a všechny nároky spolu musí skutkově souviset nebo se týkat stejných účastníků.¹⁰⁷ Navíc je nutné, aby se jednalo o nároky, pro jejichž projednání je stanoven totožný způsob řízení.¹⁰⁸ Nynější OSŘ vyjadřuje první možnost objektivní kumulace v § 112 odst. 1, a to v souvislosti s rozhodováním soudu o spojení věcí ke společnému projednání. Pokud pak některá z výše uvedených podmínek není splněna, soud dle § 112 odst. 2 OSŘ projednání nehodících se nároků vyloučí k samostatnému řízení. Zákon přitom podmínku skutkové souvislosti a souvislosti v účastnících upravuje tak, že k jejímu naplnění postačí alternativně buď to, že věci spolu skutkově souvisí, nebo se týkají stejných účastníků. Dle věcného záměru civilního řádu soudního však k lepšímu naplnění principu hospodárnosti přispěje, pokud bude splnění obou kritérií nastaveno kumulativně, a proto lze do budoucna počítat s úpravou objektivní kumulace ve znění, dle kterého „se žalobce může v téže žalobě domáhat více nároků proti témuž žalovanému, jde-li pro všechny o též způsob řízení a o shodnou věcnou příslušnost soudu a pokud spolu skutkově nebo právně souvisí.“¹⁰⁹

Vedle toho rozlišujeme druhý způsob hromadění nároků, který spočívá ve formulaci dvou nároků v jednom složeném návrhu – hlavního a pomocného, přičemž tyto nároky se neuplatňují paralelně a současně, nýbrž podmíněně způsobem, že soud rozhodne příznivě podle okolností případu pouze o jednom z uplatněných nároků. Ač zákon o této možnosti mlčí, z teorie i praxe

¹⁰⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>.

¹⁰⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. *Právní rozhledy*, 2017, č. 23-24, s. 806.

¹⁰⁷ STAVINHOVÁ, HLAVSA: *Civilní proces...*, s. 271.

¹⁰⁸ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 38.

¹⁰⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>.

dovozujeme, že se podle formulace takto uplatněných nároků pak může jednat o petit eventuální, alternativní či alternativní zmocnění.¹¹⁰

Příklad prostého složeného petitu – na zaplacení jistiny a smluvní pokuty:

- I. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 30 000,- Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,50 % ročně za dobu od 1. 1. 2018 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci smluvní pokutu v částce 5 000,- Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,50 % ročně za dobu od 3. 1. 2018 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- III. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

2.2.1. Eventuální petit

O eventuálním petitu hovoříme v případě, kdy se žalobce domáhá prisouzení určitého primárního plnění vyplývajícího z hmotněprávní skutečnosti, a pro případ (*in eventum*), že během řízení vyjde najevo skutková okolnost, jež toto primární plnění vylučuje, požaduje žalobce plnění jiné (eventuální).¹¹¹ V žalobním petitu se tak kumulují dva nároky, přičemž druhý nárok může teprve popř. vzniknout, jestliže první nárok nebude moci být uspokojen, ačkoliv je po právu. Žalobce, žalovaný ani soud však v žádném případě nemají právo volit mezi dvěma plněními.¹¹² Jeden nárok musí být vždy nutně primární a jeden může přijít v úvahu teprve, když první se ukáže neodůvodněným následkem okolností, které způsobují odůvodněnost druhého. Jeden nárok tedy vylučuje ten druhý, a kdy ten který nárok je odůvodněn, je dáno určitými skutečnostmi, o kterých se předpokládá, že budou v průběhu řízení prokázány a zjištěny.¹¹³ Oba nároky přitom musí žalobce v petitu formulovat určitě.¹¹⁴ Jámile pak soud po projednání věci dojde k závěru, že je primární nárok možný, tak primárnímu nároku vyhoví a o eventuálním již nerozhoduje. O eventuálním petitu soud rozhoduje pouze tehdy, pokud primární petit zamítne z důvodu, že v něm navrhované plnění nebylo možné.¹¹⁵

¹¹⁰ STAVINHOVÁ, HLAVSA: *Civilní proces...*, s. 271.

¹¹¹ SVOBODA: *Žaloba v civilním...*, s. 103.

¹¹² WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 39.

¹¹³ PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity*. Praha: Knihotiskárna v Úvalech, 1933, s. 37.

¹¹⁴ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 40.

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2887/2004

Příklad eventuálního petitu:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci fotoaparát, zn. Nikon D850, rozlišení 45,7 Mpx, výrobní č. 258465, černé barvy, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- II. Pro případ, že vydání fotoaparátu, zn. Nikon D850, rozlišení 45,7 Mpx, výrobní č. 258465, černé barvy žalovaným nebude možné, je žalovaný povinen zaplatit žalobci částku 60 000,- Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,50 % ročně za dobu od 1. 1. 2018 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.¹¹⁶
- III. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

2.2.2. Alternativní petit

Pokud žalobce formuluje žalobní petit alternativně, znamená to, že požaduje buď jedno plnění, nebo druhé plnění. Možnost volby mezi více plněními přitom musí vyplývat z hmotného práva, a to buď z právního předpisu (§ 1926 odst. 1 OZ), nebo smlouvy, přičemž to musí být žalovaný, kdo tuto možnost provést volbu má. Pokud by totiž byla možnost výběru dána žalobci, mohl by tento výběr žalobce učinit již samotným podáním žaloby s jednoduchým návrhem.¹¹⁷ Jestliže žalovaný volbu učiní v průběhu řízení, soud ve výroku rozsudku uloží jen toto jedno zvolené plnění, a to s ohledem na skutečnost, že od vykonané volby žalovaný již nemůže odstoupit. Pokud však k provedení volby žalovaným v průběhu řízení nedojde, soud, pokud žalobě vyhová, ve výroku rozsudku žalovanému uloží, aby splnil jednu nebo druhou povinnost podle své volby ve lhůtě, která bude pro obě plnění stejná.¹¹⁸ Jakmile žalovaný započne s plněním jedné z uložených povinností, zanikne povinnost plnit druhou uloženou povinnost. V okamžiku, kdy nastane vykonatelnost rozsudku a dosud nebylo započato s plněním, může žalobce navrhnout výkon rozhodnutí pro kterékoli plnění. Vzhledem k tomu, že žalovaný má možnost volby až do doby, než dojde k provedení výkonu rozhodnutí, kterým byla vydobyta alespoň část některého plnění, tak v případě, že žalovaný (povinný) zvolí jiné plnění, než učinil v návrhu na výkon rozhodnutí žalobce (oprávněný), musí žalobce (oprávněný) podat návrh na zastavení výkonu rozhodnutí. Náklady jdou však k tíži žalovaného (povinného).¹¹⁹ Žalobce musí v alternativním petitu uvést

¹¹⁶ V případě eventuálně uplatněného nároku na náhradu škody se pak dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2883/2006 počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty neváže k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl, že mu byla věc odcizena a kým, nýbrž až k okamžiku, kdy se dozvěděl, že škůdce věc již nemá.

¹¹⁷ HAMUĚÁKOVÁ: *Civilní proces...*, s. 176.

¹¹⁸ WINTEROVÁ: *Žaloba v...*, s. 40.

¹¹⁹ HAMUĚÁKOVÁ: *Civilní proces...*, s. 176.

všechny varianty plnění, z nichž může žalobce volit, a všechna tato plnění musí být rovněž formulována co nejvíce určitě.¹²⁰

Příklad alternativního petitu:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci mobilní telefon, zn. Apple Iphone 7, paměť 64 GB, velikost displeje 4,7“, operační systém iOS, výrobní č. 256432, bílé barvy, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku, nebo zaplatit žalobci částku 18 000,- Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 8,50 % ročně za dobu od 1. 1. 2018 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- II. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

2.2.3. Alternativa facultas

Za zvláštní případ žalobního petitu lze považovat alternativní zmocnění neboli alternativu facultas, v rámci níž se žalobce domáhá primárního plnění vyplývajícího z tvrzených a prokazovaných hmotněprávních skutečností, avšak zároveň dává žalovanému možnost zprostit se tohoto plnění plněním jiným, které žalobce v návrhu určí. I zde má možnost výběru plnění žalovaný.¹²¹ Naopak rozdíl oproti alternativnímu petitu spočívá v tom, že vykonatelné je zde pouze primární plnění. Žalobce má tedy povinnost jiné plnění přijmout, nemůže jej však vymáhat, jelikož výkon rozhodnutí může vést pouze ve vztahu k plnění primárnímu. Skutečnost, že žalovaný (povinný) dobrovolně plní podle určené alternativy, je pak důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí.¹²² Jinými slovy se při alternativním zmocnění nejedná o žádný závazek žalovaného co do druhého plnění, nýbrž závazkem žalovaného zůstává nadále původní plnění. Žalobce ohledně druhého plnění vyjádřil pouze ochotu toto plnění přijmout. Z toho vyplývá, že tento způsob vyjádření ochoty přijmout druhé plnění lze považovat za jednostrannou nabídku žalobce určenou žalovanému, ale to pouze do okamžiku, dokud žalovaný tuto nabídku nepřijme. Jakmile ji totiž žalovaný včas přijme, vzniká střetnutím dvou souhlasných projevů vůle smlouva, a pokud se žalovaný následně během řízení na ní odvolá, bude žalobce nucen žalobní petit změnit v tom smyslu, že jej bude muset upravit jako petit alternativní (přičemž žalovaný bude mít možnost volby), anebo, podle povahy případu, bude žalobce žalobní petit formulovat přímo na placení,

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 26 Cdo 769/2015

¹²¹ HAMUEÁKOVÁ: *Civilní proces...*, s. 177.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003

a to za situace, kdy žalovaný bude tvrdit, že přijal nabídku, a že původní závazek plnit nebude, nýbrž, že bude plnit jen platbu peněžité částky.¹²³

Příklad petitu formulovaného jako alternativní zmocnění:

- I. Žalovaný je povinen vydat žalobci osobní automobil značky Škoda Octavia, státní poznávací značky 3T2 2183, identifikační číslo vozidla (VIN) Q0P211030T3000562/2008, červené barvy, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
- II. Žalovaný se zproští povinnosti vydat žalobci osobní automobil značky Škoda Octavia, státní poznávací značky 3T2 2183, identifikační číslo vozidla (VIN) Q0P211030T3000562/2008, červené barvy, zaplatí-li žalobci částku 320 000,- Kč, a to do 3 dnů od právní moc rozsudku.
- III. Žalovaný je povinen nahradit žalobci náklady řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.

Přestože alternativa facultas (stejně jako ostatní druhy složených petitů) nemá v civilním právu procesním výslovnou úpravu, s jeho využitím soudní praxe počítá. V závěrečné části mé práce proto uvedu pár případů, které mi pomůžou k tomu, abych byla schopna odpovědět na další výzkumnou otázku, jestli má alternativa facultas v českém civilním procesním právu své uplatnění.

Jako první představím případ, kterým se zabýval Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003. Žalobkyně se zde domáhala, aby žalovaným byla uložena povinnost vydat žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku osobní automobil zn. Rover 414 Si čtyřdveřový v úpravě s metalízou laku, včetně základní výbavy, klíčů od vozidla, velkého technického průkazu a osvědčení o technickém průkazu, zároveň dala žalobkyně žalovaným možnost zprostit se uvedené povinnosti zaplacením částky 512 490,- Kč spolu s 19% úrokem od podání žaloby do zaplacení. Soud prvního stupně žalobě vyhověl a do výroku svého rozsudku převzal znění petitu žaloby tak, jak jej žalobkyně sama formulovala. S odvoláním na tento rozsudek se pak žalobkyně (zde oprávněná) domáhala proti žalovaným (zde povinným) nuceného uspokojení pohledávky ve výši 512 490,- Kč s příslušenstvím, a to nařízením výkonu rozhodnutí prodejem označené bytové jednotky a spoluvlastnického podílu ke specifikovaným nemovitostem. Odvolací soud však návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zamítl s odůvodněním, že oprávněná mohla vést exekuci pouze na plnění, jež bylo předmětem nalézacího řízení, tj. na vydání věci (osobního automobilu zn. Rover 414 Si), a nikoliv na peněžité plnění, jež bylo v titulu zakotveno jen jako to,

¹²³ PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity*. Praha: Knihovna v Úvalech, 1933, s. 45-46.

jímž se povinní mohou tohoto závazku zprostit. Proti tomuto rozhodnutí si pak oprávněná podala dovolání, v rámci kterého odvolacímu soudu vytkla, že zcela opomenul všeobecně známou skutečnost, kdy v důsledku prodeje automobilové značky, resp. továrny Rover firmě BMW byla výroba tohoto typu automobilu zastavena a povinní tak v žádném případě nejsou schopni dostát závazku vydat automobil v rozsudku uvedený. Povinní naopak s rozhodnutím odvolacího soudu souhlasili a uvedli, že již automobil odpovídající exekučnímu titulu obstarali, a dokonce jej již oprávněně nabídli. Nejvyšší soud jako soud dovolací pak uvádí, že přestože alternativa facultas není v platném občanském procesním právu výslovně zakotvena, v soudní praxi je – jako specifická podoba žalobního petitu – akceptována. Alternativa facultas nemá na rozdíl od petitu alternativního původ v hmotněprávním základu věci, ale představuje procesně zprostředkovanou nabídku, jejímž prostřednictvím žalobce vyjadřuje ochotu, že se žalovaný může žalované povinnosti zprostit tím, že mu poskytne plnění jiné. Dále pak dodává, že „bylo-li vyhověno žalobě s fakultativním alternativním petitem, nemůže být soudní rozhodnutí titulem než pro původní plnění, jež je titulem uloženo; (dobrovolné) plnění podle alternativy (protože naopak není k plnění autoritativně ukládáno) je toliko způsobilé, pokud již alespoň částečně nebyl původní závazek vymožen, přivodit i zde jen zastavení výkonu“.¹²⁴ Závěrem Nejvyššího soudu tedy je, že rozhodnutí, které mělo být podkladem pro výkon, bylo způsobilé odůvodnit nucený výkon jen co do vydání věci (kterému odpovídá způsob výkonu odebráním věci podle § 345 a násl. OSŘ), a nikoliv již výkon pro peněžité plnění (nařízením prodeje spoluvlastnického podílu dle § 335 a násl. OSŘ), jak oprávněná navrhla. Nejvyšší soud tak dal za pravdu odvolacímu soudu a dovolání žalobkyně zamítl.

Dalším případem se Nejvyšší soud zabýval o rok později v rozsudku ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2322/2004, v němž se žalobce proti žalované domáhal uložení povinnosti spočívající v odstranění zbytku asfaltového povrchu z pozemků specifikovaných v žalobě a v provedení jejich technické a biologické rekultivace, přičemž by se žalovaná mohla tohoto plnění zprostit tak, že by za tyto pozemky převedla do vlastnictví žalobce jiné pozemky ze svého vlastnictví, o čemž by se žalobcem do 90 dnů sepsala platnou směnnou smlouvu. Soud prvního stupně žalobu zamítl s odůvodněním, že to, co žalobce v žalobě označil za zbytky asfaltu, tvoří souvislý asfaltový povrch, který je stavbou pevně spojenou se zemí a není součástí pozemku. Vlastníkem této stavby je přitom žalovaná, proto se dle soudu nejedná o neoprávněnou stavbu a nepřichází tedy v úvahu ani uložení povinnosti žalované ji odstranit. Odvolací soud se s právním názorem soudu prvního stupně, že komunikace tvořená asfaltovým povrchem je samostatnou věcí a tedy stavbou na cizím pozemku, na niž dopadá režim neoprávněné stavby, neztotožnil, a proto rozsudek změnil tak, že žalované uložil povinnost odstranit z pozemků (v žalobě specifikovaných)

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003

asfaltový povrch ve lhůtě 12 měsíců od právní moci rozsudku, přičemž této povinnosti se může žalovaná zprostit tím, že výměnou za pozemky převede směnnou smlouvou ve stejné lhůtě do vlastnictví žalobce pozemek dosud blíže neidentifikovaný. Odvolací soud na závěr uvedl, že „*vyhověl-li primárnímu nároku žalobce, bylo možné vyhovět i návrhu na náhradní plnění, to je uzavření směnné smlouvy, přičemž ale bude pouze na žalované, zda se své povinnosti zprostit tím, že bude plnit náhradním způsobem.*“⁴²⁵ Proti rozsudku odvolacího soudu si následně žalovaný podal dovolání, jelikož dle něj soud (mimo jiné) nesprávně uložil žalované povinnost převést na žalobce pouze jeden pozemek, byť je žalobce vlastníkem dvou pozemků, kdy výměra měněných pozemků by sice byla totožná, kvalitativně však totožné nejsou. Dále dle žalované odvolací soud neodůvodnil, proč by žalobci měla být poskytnuta náhrada pouze jedním celistvým pozemkem. Nejvyšší soud jako soud odvolací pak dal za pravdu odvolacímu soudu a dodal, že z výroku rozsudku odvolacího soudu v části stanovující možnost uzavřít směnnou smlouvu neplynou žalované žádné procesní povinnosti, poskytuje se jí však v souladu s návrhem žalobce možnost zprostit se uložené povinnosti odstranit zbytky asfaltu poskytnutím jiného plnění. Z toho důvodu odvolací soud nerozhodl o poskytnutí náhrady a pro odůvodnění procesního zprostředkování této nabídky stačí, že tuto možnost žalobce v rámci žaloby žalované nabídl. Nejvyššímu soudu proto nezbylo, než dovolání žalované zamítnout.

Jako poslední případ, ve kterém Nejvyšší soud rozhodoval o žalobě s fakultativním alternativním petitem, uvádím usnesení ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4123/2009. V tomto případě žalobce požadoval, aby soud uložil žalovanému povinnost vydat žalobci movité věci (v žalobě specifikované) s tím, že žalovaný se této povinnosti může zprostit tím, že žalobci zaplatí částku 9 230,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Soud prvního stupně svým rozhodnutím žalobu zamítl, přičemž toto rozhodnutí následně potvrdil i odvolací soud. Důvodem zamítnutí dle soudů přitom byla zejména skutečnost, že žalobce neprokázal, že by jím požadované movité věci byly kdy v držení žalovaného, resp. v jeho dispozici. Proti rozsudku odvolacího soudu si žalobce podal dovolání, v rámci jehož poukazoval na skutečnost, že v žalobě uplatnil i případný nárok na zaplacení částky 9 230,- Kč, kterému v případě nemožnosti plnění primárního mělo být dle žalobce vyhověno. Nejvyšší soud jako soud dovolací následně toto žalobcovo tvrzení vyvrátil, když uvedl, že žalobce v žalobě uplatnil tzv. alternativu facultas, jejíž podstata tkví v tom, že žalobce pouze projevil ochotu přijmout od žalovaného jiné plnění, na které dle hmotného práva nemá nárok, namísto plnění, které mu podle právního předpisu či smlouvy náleží. Pokud pak soud primárnímu plnění vyhová, stanoví ve výroku svého rozsudku i plnění náhradní. „*Jestliže však primárnímu petitu vyhovět nelze, nemůže mít opodstatnění ani požadavek na zaplacení plnění náhradního (v daném*

¹²⁵ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2004, č. j. 23 Co 14/2004-95

případě peněžitého). V daném případě totiž nejde o žalobu s eventuálním petitem, jejíž podstata spočívá v tom, že se žalobce domáhá, aby žalovanému byla uložena určitá povinnost a pro případ, že tento primární petit bude zamítnut, aby bylo rozhodnuto o dalším požadavku žalobce.“¹²⁶ Zde se žalobce primárně domáhal vydání movitých věcí s tím, že se žalovaný může této povinnosti zprostit i zaplacením peněžité částky. Pokud však soud dospěl k závěru, že primárnímu plnění nebylo možno vyhovět, nebylo možno uvažovat ani o důvodnosti zaplacení částky 9 230,- Kč. Z těchto, ale i jiných důvodů Nejvyšší soud dovolání žalobce odmítl.

Na závěr ke složeným žalobním petitům považuji za důležité doplnit, a to z důvodu, aby byl výklad úplný a zároveň, abych byla schopna odpovědět na moji poslední výzkumnou otázku po zvážení všech hledisek, že ačkoliv jednotlivé druhy složených žalobních petitů nejsou v dnešní podobě zákona upraveny, nemusí tomu tak být i do budoucna. Věcný záměr civilního řádu soudního totiž počítá s tím, že složené petity budou do zákona včleněny a jejich úprava se bude vztahovat k určitosti žalobního petitu, když se v bodě 108. věcného záměru stanoví, že: „*Určitosti návrhu není na překážku, je-li petit formulován jako eventuální nebo alternativní, nebo jde-li o alternativní zmocnění.*“ Toto výslovné zakotvení hodnotím jako velmi vstřícný a logický krok, a to s ohledem na skutečnost, že teorie i praxe stejně s možností užití jednotlivých složených petitů počítá. Bylo tedy jen otázkou času, kdy tato možnost bude včleněna i do zákona a budou tak odstraněny i poslední případné pochybnosti o možnosti a způsobu jejich užití.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4123/2009

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo podat komplexní výklad nejproblematictějších aspektů, které se k žalobním petitům vážou. Za ty jsem označila otázky související s mírou určitosti žalobních petitů, vázaností soudů žalobními petity a výjimkami z této vázanosti. Dále jsem se dotkla i problematiky jednotlivých druhů žalobních petitů, kde jsem největší pozornost věnovala petitu žaloby určovací, a především zvláštnímu druhu složeného petitu – alternativě facultas. Každý druh žalobního petitu, ke kterému jsem podala výklad, jsem následně pro lepší představu doplnila relevantním příkladem. Vzhledem k tomu, že je v současné době rozpracován věcný záměr civilního řádu soudního, který by mohl znamenat, pokud ovšem dospěje do zákonné podoby, velké změny, co se týče civilního sporného řízení, proto jsem určitou část diplomové práce věnovala i budoucím úvahám o možné podobě úpravy jednotlivých oblastí vztahujících se k žalobním petitům.

V první kapitole mé práce jsem se nejprve zabývala obecným vymezením pojmu žalobní petit, dále náležitostmi žalobního petitu a vázaností soudu žalobními petity. Za stěžejní otázku této kapitoly pak považuji zejména otázku míry určitosti žalobního petitu, kdy jsem pomocí soudní judikatury a teoretického výkladu obsaženého v monografiích, v komentářích či učebnicích, popř. v odborných časopisech zjišťovala, v jakých případech je nutno trvat na absolutně určitém žalobním petitu a naopak, kdy je možno se od takto přísného požadavku odchýlit a připustit formulaci žalobního petitu relativně neurčitým způsobem. V této části první kapitoly jsem také hledala odpověď na svoji první výzkumnou otázku, která zní: Není ve vztahu k žalobcům požadavek přesnosti, určitosti a srozumitelnosti žalobního petitu příliš přísný?

Jestliže bych vycházela pouze z dikce zákona či jeho výkladu, musela bych odpovědět kladně – tedy, že ano, tento požadavek je ve vztahu k žalobcům příliš přísný, neboť nezohledňuje jednotlivé typy žalob, když u každého z nich může být míra určitosti petitu dána jinými znaky, rovněž nezohledňuje ani jiné okolnosti (např. informační deficit, nelogičnost, nadbytečnost), které odůvodňují připuštění relativně neurčitého petitu. Tyto nedostatky však již ve velké míře vyvažuje soudní praxe, která počítá s řadou případů, ve kterých se od přísného požadavku na naprosto určitý žalobní petit upouští a připouští tak formulaci petitu relativně neurčitým způsobem.

Za další stěžejní otázku první kapitoly pokládám otázku mezi vázaností soudu žalobními petity, a především pak otázku výjimek z této vázanosti. Opět jsem zde vycházela z judikatury soudů, kterou jsem však ve velké míře doplňovala teoretickým výkladem z monografií, z komentářové i učebnicové literatury, z odborných časopisu, ale i pasážemi z vybraných internetových článků. Analýzou jednotlivých příkladů řízení, která spadají pod výjimky z vázanosti

soudu žalobním petitem, jsem pak dospěla k odpovědi na moji druhou výzkumnou otázku, která zní: Do jaké míry je soud žalobním petitem vázán?

Všechny uvedené případy můžeme rozdělit do dvou skupin podle toho, zda se vypořádání týká obou stran procesního vztahu, nebo jen společníků stojících na jedné straně. V prvním případě soud není návrhy účastníků vázán vůbec a míra vázanosti soudu petitem je tak zde dána pouze ve vztahu k vymezení účastníků daného vztahu či k určení věci, které mají být předmětem řízení. Naopak soud není vázán petitem v tom smyslu, o jakém způsobu vypořádání, ať už je či není v návrhu uveden, ve výsledku rozhodne. Tak tomu je např. při vypořádání podílového spoluvlastnictví či společného jmění manželů. Naopak ve druhém případě je soud kromě vymezení účastníků právního poměru vázán i celkovou výší požadovaného plnění, nicméně rozdělit mezi jednotlivé žalované je pak může dle svého uvážení, zvláště pokud jsou k tomu dány důvody zvláštního zřetele hodné, jak k tomu dochází např. v řízení o vypořádání škody způsobené několika osobami.¹²⁷

Druhou kapitolu mé diplomové práce jsem věnovala druhům žalobních petitů, kdy jsem se nejprve zabývala obecným rozdělením petitů na petity jednoduché a petity složené. Základní dělení petitů pak vychází ze základního dělení žalob, kdy první část druhé kapitoly jsem věnovala žalobě na plnění, okrajově i statusovému návrhu, ale především žalobě určovací. U žaloby určovací jsem se nejvíce zaměřila na její povahu, účel a předmět, dále na podmínky jejího užití, kdy jsem se zabývala vymezením pojmu naléhavý právní zájem a uvedla příklady případů, ve kterých byl naléhavý právní zájem dán a ve kterých naopak dán nebyl. V této části druhé kapitoly jsem vycházela zejména z monografií, z komentářů, učebnic a odborných článků. Teoretický výklad jsem však podkládala i závěry Ústavního a Nejvyššího soudu. Závěrečnou podkapitolu mé práce jsem následně věnovala už jen složeným petitům, kterými jsou petit eventuální, alternativní a alternativní zmocnění. Nejvíce jsem se přitom pomocí soudní judikatury zaměřila na petit alternativa facultas, ke kterému se váže i má poslední výzkumná otázka: Má žalobní petit alternativa facultas v českém občanském procesním právu uplatnění?

Případů, ve kterých se soudy zabývají žalobami s fakultativně alternativním žalobním petitem není dle mnou provedené analýzy mnoho, nicméně se domnívám, že to není důvodem proto, aby si tento druh složeného žalobního petitu nezasloužil v zákoně svoji pozornost. Z uváděných případů lze vyčíst, že soudy s žalobami s takto formulovaným petitem umějí pracovat, a nevznikají mezi soudy nějaké větší nesrovnalosti při rozhodování o nich. Naopak si ale myslím, že jsou to často účastníci, kdo nemají moc představu o podstatě petitu formulovaného jako alternativní zmocnění, kdy především nemají správné informace o tom, že lze vést výkon

¹²⁷ DVORÁK: *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l) ...*, s. 723 (§ 153).

rozhodnutí pouze pro primární plnění, a nikoliv pro plnění náhradní, příp. alternativě facultas přičítají účinky, které jsou spojeny s eventuálním či alternativním petitem. Dle mého názoru by tak zakotvení alternativy facultas, ale i ostatních druhů složených petitů do zákona mohlo výrazně zvýšit a zlepšit povědomí o nich a do budoucna by bylo zřejmě možno počítat i s nárůstem případů jejich užití. Myslím si tedy, že alternativa facultas má v českém občanském procesním právu své uplatnění, což podporuje i fakt, že se do budoucna počítá s jeho výslovným zákonným zakotvením.

Závěrem lze říct, že i když problematika žalobních petitů obsahuje spoustu otázek, o kterých se v minulosti vedly či doposud vedou mnohé diskuze odborné veřejnosti, odpovědi na některé z nich již podala soudní judikatura. Co se pak týče zbylých otázek, u nich se předpokládá, že budou vyřešeny v průběhu několika let, a to s ohledem na probíhající přípravy nového civilního řádu soudního.

Seznam použité literatury

Monografie

- HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Všehrad, 1947. 602 s.
- PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity*. Praha: Knihotiskárna v Úvalech, 1933. 476 s.
- SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: EUROLEX BOHEMIA a. s., 2006. 1202 s.
- STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003. 660 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s.
- SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 301 s.
- SVOBODA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. 248 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. *Sbírka klauzurních prací a zadání žalob, jiných podání a odvolání z civilního práva procesního*. Praha: Leges, 2011. 220 s.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 s.
- WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v civilním právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979. 105 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 565 s.

Komentáře

- DVOŘÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Občanský soudní řád (§1–250 I). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016. 1116 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha II. §79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 609 s.

- SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 1627 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde a.s., 2009. 1262 s.

Odborný časopis

- BOUČEK, Jan. Petit žaloby na plnění s ohledem na formulaci úroků z prodlení, aneb je součástí výkonu advokacie opisování zákonných ustanovení? *Bulletin advokacie*, 2006, č. 3, s. 44-45.
- GONDEKOVÁ, Šárka. Vázanost soudu žalobním návrhem při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 7-9, s. 39-43.
- HORÁK, Pavel, HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu prvního stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, č. 10, s. 487.
- KOSTÍK, Radim. Zákonné žaloby určovacího charakteru. *Právní rozhledy*, 2008, č. 17, s. 637-642.
- SPÁČIL, Jiří. Negatorní žaloba. *Ad notam*, 2003, roč. 1, č. 4, s. 73-82.
- SPÁČIL, Jiří. Určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o.s.ř.). *Právní fórum*, 2007, č. 8, s. 288-292.
- SVOBODA, Karel. Žalobní petit versus přirozená mez žalobního požadavku. *Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 2, s. 11-16.
- SVOBODA, Karel. Negativní určovací žaloba. *Právní rádce*, 2008, č. 1, s. 10-11.
- SVOBODA, Karel. Jak vymezit právo cesty. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 11, s. 24-26.
- SVOBODA, Karel. Procesní zamýšlení nad novou koncepcí práva na zřízení nezbytné cesty. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 10, s. 370-373.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*, 2017, č. 23-24, s. 801-814.

Přehled judikatury

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 7. 1996, sp. zn. III. ÚS 80/96
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 9. 1998, sp. zn. I. ÚS 233/97

- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 1507/17
- Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1396/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2003, sp. zn. 22 Cdo 396/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2887/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2322/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2280/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2517/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2883/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2313/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 26 Cdo 644/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2977/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1618/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 26 Cdo 769/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 26 Cdo 1261/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4890/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2131/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 360/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2568/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2005, sp. zn. 22 Cdo 492/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1485/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 5269/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 26 Cdo 556/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4123/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5280/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4880/2010

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3215/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4600/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3541/2014
- Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 27. 6. 1972, sp. zn. Cpj 57/71
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 2002/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 8. 1993, sp. zn. 6 Cz 32/92
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2012, čj. 14 Cmo 514/2011-117
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2004, č. j. 23 Co 14/2004-95

Právní předpisy

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob

Internetové stránky

- HLAVÁČOVÁ, Lenka. *Vypořádání spoluvlastnictví* [online]. epravo.cz, 16. listopadu 2017 [cit. 12. února 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spoluvlastnictvi-106615.html?mail>>.
- CHALUPA, Luboš. *Žaloba na vyklizení a vypořádání společného jmění* [online]. pravniradce.ihned.cz, 24. března 2005 [cit. 6. února 2018]. Dostupné na <<https://pravniradce.ihned.cz/c1-15859160-zaloba-na-vyklizeni-a-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu>>.
- KRYSLOVÁ, Markéta. *Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1. 1. 2014* [online]. epravo.cz, 6. ledna 2016 [cit. 15. února 2018]. Dostupné na

<<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>>.

Další zdroje

- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcný záměr civilního řádu soudního*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/>>.

Shrnutí

Diplomová práce se zaměřuje na jednu z nejdůležitějších náležitostí žaloby, kterou je žalobní petit. Předmětem práce je analýza nejproblematictějších otázek, které se k žalobním petitům vážou, zejména se jedná o problémy týkající se míry určitosti žalobního petitu, mezi vázanosti soudu žalobním petitem a výjimek z této vázanosti. Dále se práce soustřeďuje na jednotlivé druhy žalobních petitů, kdy největší pozornost je věnována petitu určovací žaloby a zvláštnímu druhu složeného petitu *alternativa facultas*, u něž je významná zejména otázka jeho uplatnění v praxi. Vzhledem k tomu, že zákonná úprava žalobních petitů je v současné době nedostatečná, obecná či v určitých oblastech úprava zcela chybí, je důležitým informačním zdrojem diplomové práce soudní judikatura, a to především judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu. Velkou část práce pak zaujímají konkrétní příklady z praxe, na základě kterých jsou pak učiněny závěry, jež jsou stěžejní pro odpovědi na výzkumné otázky. S ohledem na skutečnost, že v současné době probíhají přípravy nového civilního řádu soudního, je diplomová práce doplňována úvahami o možné budoucí úpravě otázek souvisejících s problematikou žalobních petitů.

Abstract

The diploma thesis focuses on one of the most important elements of the action, which is the demand for relief. The subject of the thesis is an analysis of the most questionable issues that relate to the demands for relief, especially the issues of degree of certainty of the demand for relief, bounds of the binding of the court by the demand for relief and exceptions to the binding. The thesis also focuses on individual forms of demand for relief when the greatest attention is paid to the declaratory action and to the special form of compound demand for relief alternative facultas in which the question of its application in practise is particularly significant. Given that the legal regulation of the demand for relief is currently insufficient, general or in some areas is completely absent, case law of the Constitutional and Supreme court is an important source of information for the thesis. A large part of the thesis then covers specific cases from practise on the basis of which conclusions are made that are relevant for answers to research questions. In view of the fact, that the preparations for the new code of civil procedure are currently taking place, the diploma thesis is complemented by the reflections about the possible future regulation of questions related to the issue of demands for relief.

Klíčová slova

Žalobní petit, absolutně určitý petit, relativně neurčitý petit, vázanost soudu petitem, uspořádání vztahu mezi účastníky, žaloba na plnění, žaloba určovací, statusový návrh, eventuální petit, alternativní petit, alternativa facultas

Key words

Demand for relief, absolutely certain demand for relief, relatively uncertain demand for relief, binding of the court by the demand for relief, settlement of relationship between the parties, action for performance, declaratory action, action in personam, eventual demand for relief, alternative demand for relief, alternative facultas